

Ungdomssanktionen
En gennemgang af straffelovens § 74 a samt en
analyse af eventuelle behov for en reform indenfor
området

The youth sanction
An examination of the penal code § 74 a and an
analysis of a possible reform within the field

af MARIA HÅKANSSON BRØGGER

Afhandlingen omhandler udvalgte områder og problemstillinger i forbindelse med afviklingen af ungdomssanktionen.

Indledningsvist beskrives reglerne om unge lovovertrædere gennem tiden og den gældende retsstilling for unge.

Dernæst gennemgås ungdomssanktionen, herunder baggrunden for udarbejdelsen af ungdomssanktionen og foranstaltningens udformning.

Der foretages herefter en gennemgang af kritikken af ungdomssanktionen, ud fra redegørelser fra Justitsministeriets forskningsenhed, evalueringer fra Socialforskningsinstituttet og foretagne interviews. Dernæst beskrives lovændringen af lov om social service fra 2007, der skal være med til at styrke ungdomssanktionen. Efterfølgende inddrages svensk ret med henblik på at udlede deres retsstilling indenfor det beskrevne område, der er interessant i forbindelse med en reform af ungdomssanktionen.

Der anføres egne retspolitiske overvejelser i forhold til ungdomssanktionen og de problematikker, der er anført, som leder til egne reformforslag på området.

Afslutningsvist indeholder afhandlingen en kortfattet opsamling og konklusion.

1. Indledning	2
1.1. Problemformulering	3
1.2. Problemafgrænsning og afhandlingens opbygning	3
2. Reglerne om unge lovovertrædere gennem tiden	4
2.1. Udviklingen indenfor straf og behandling af unge	4
2.2. Gældende ret for unge lovovertrædere mellem 15 og 17 år.....	5
2.2.1. Efterforskning og straffeprocessuelle indgreb	5
2.2.2. Sanktioner	6
2.3. Sammenfatning	7
3. Ungdomssanktionen.....	7
3.1. Baggrund for udarbejdelsen af ungdomssanktionen.....	7
3.2. Ungdomssanktionens udformning	8
3.3. Målgruppen	8

3.4. Ungdomssanktionens 3 faser.....	11
3.4.1. Fase 1 – sikret institution	11
3.4.2. Fase 2 – åben institution/egnet opholdssted.....	13
3.4.3. Fase 3- udslyningsfase.....	13
3.5. Tilbageførsel og domstolsprøvelse	13
3.6. Kompetence til at idømme ungdomssanktion.....	14
3.7. Konvertering af ungdomssanktionen og reaktionsmuligheder ved ny kriminalitet	15
3.8. Statistik.....	18
3.8.1. Antallet af idømte ungdomssanktioner	18
3.8.2. Domme fordelt efter kriminalitetens art.....	18
3.8.3. Domme fordelt efter den dømtes alder på gerningstidspunktet	18
3.8.4. Domme fordelt efter den dømtes køn.....	18
3.8.5. Domme fordelt efter den dømtes herkomst og indvandrerstatus	19
3.8.6. Tidligere kriminalitet	19
3.8.7. Recidiv	19
3.9. Sammenfatning	19
4. Kritik af ungdomssanktionen.....	20
4.1. De forskellige kritikpunkter	21
4.1.1. Mange miljøskift	21
4.1.2. Mangel på pladser	21
4.1.3. Handleplaner	22
4.1.4. Indholdet af ungdomssanktionen	22
4.1.5. Længstetiden for ophold i institutionen og tilbageførsel	23
4.1.6. Anke af domme og flere samtidige domme	23
4.1.7. Økonomi.....	24
4.1.8. Samarbejdet mellem sagsbehandlere og institutioner	24
4.1.9. Straf eller tilbud?.....	24
4.2. Anden kritik	25
4.3. Styrkelse af ungdomssanktionen.....	26
4.4. Forskellige holdninger til lovændringen	28
4.5. Svensk ret.....	29
4.6. Sammenfatning	31
5. Retspolitiske overvejelser.....	31
6. Afslutning og konklusion	37
7. Bilag 1-3.....	38
8. Litteraturliste – anvendt litteratur	46
9. Litteraturliste – litteratur der har inspireret.....	50

1. Indledning

Ungdomssanktionen trådte i kraft 1. juli 2001. Sanktionen blev udformet på baggrund af en rapport affattet af en ekspertgruppe, som den daværende regering nedsatte i år 2000. Foranstaltningen skal ses i lyset af, at børn og unge i stigende grad gør sig skyldige i alvorlig, personfarlig kriminalitet, herunder gaderøveri og gruppevoldtægt. Sanktionen gør det muligt at idømme

unge lovovertrædere under 18 år, en 2 års struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling under tilsyn af kommunen.¹ Ungdomssanktionen er løbende blevet evalueret, og der er anført væsentlige problemer med afviklingen og rammerne omkring sanktionen. Desuden er der i faglitteraturen rettet omfattende kritik mod ungdomssanktionen. I 2005 blev der nedsat en ekspertgruppe, der skulle evaluere ungdomssanktionen, hvilket førte til en lovændring af lov om social service i 2007.² Dette medfører ændringer i forhold til handleplaner og en koordinator, der skal sikre sammenhæng i forløbet. Men der er stadigvæk mange kritikpunkter i forhold til ungdomssanktionen. Problemstillingen omkring indsatsen overfor de unge lovovertrædere er kompleks, og ungdomssanktionen synes umiddelbart at medføre væsentlige problematikker.

1.1. Problemformulering

Formålet med nærværende afhandling er at redegøre for ungdomssanktionen og afdække, om der er behov for en reform inden for området, set i lyset af den kritik, foranstaltningen har fået.

1.2. Problemafgrænsning og afhandlingens opbygning

Denne afhandling behandler alene udvalgte områder og problemstillinger i forbindelse med afviklingen af ungdomssanktionen. For at få en bredere vinkel på afhandlingen, følger der en kort beskrivelse af svensk ret. Sverige har en sanktion, sluten ungdomsvård, der på nogle områder er tilsvarende ungdomssanktionen, og samtidig er der væsentlige forskelle, der kan være interessante at belyse i forhold til en reform indenfor området.

Reglerne om unge lovovertrædere gennem tiden og den gældende retsstilling for unge beskrives under punkt 2, for bedre at forstå og vurdere ungdomssanktionen, og hvilke alternativer der findes til foranstaltningen. Under punkt 3 beskrives ungdomssanktionen, herunder baggrunden for udarbejdelsen af ungdomssanktionen og foranstaltningens udformning. Dette vil ske ved en gennemgang af målgruppen for ungdomssanktionen, der indeholder fire kriterier i form af et alderskriterium, en social profil, kriminalitetens art og et strafkrav. Dernæst vil ungdomssanktionens tre faser i sikret afdeling, åben afdeling/egnet opholdssted og udslusning blive gennemgået. Desuden beskrives det hvem der har kompetence til, at idømme ungdomssanktionen og hvilke reaktionsmuligheder, der er ved ny kriminalitet. Endelig bliver der anført forskellige statistikker. Under punkt 4 foretages en gennemgang af kritikken af ungdomssanktionen, ud fra redegørelser fra Justitsministeriets forskningsenhed og evalueringer fra Socialforskningsinstituttet. Dernæst beskrives lovændringen af lov om social service fra 2007³ der skal være med til at styrke ungdomssanktionen. Afslutningsvis beskrives svensk ret. Under punkt 5 anføres egne retspolitiske overvejelser i forhold til ungdomssanktionen, og de problematikker der er blevet anført, som leder til egne reformforslag på området. Punkt 6 indeholder en kortfattet opsamling på afhandlingen.

---

¹ Ekspertgruppen, 2005 s. 4.

² L 2007- 06- 06 nr. 545.

³ Ibid.

2. Reglerne om unge lovovertrædere gennem tiden

2.1. Udviklingen indenfor straf og behandling af unge

Første gang, der fastsættes særlige straffe for unge under 18 år, var i straffeforordningen af **1841** og **1842**, som var en mellemform mellem børne- og voksenstraf. Man erfarede imidlertid, at fængsel ikke havde nogen positiv virkning, og man nedsatte derfor en kommission, som skulle kortlægge kriminaliteten og de eksisterende straffemuligheder for de unge. I **1895** afgav kommissionen en betænkning om statstilsyn med børneopdragelsen, og i **1905** blev der på grundlag af betænkningen vedtaget en lov om behandling af forbryderiske og forsømte børn og unge. Børneloven omfattede: ”*Personer under 18 år, der havde begaaet en strafbar handling, som vidner om sædelig fordærvelse eller vanrøgt...*”⁴ Grundprincippet i børneloven var, at unge under 18 år ikke skulle straffes, men opdrages. I **1930** blev der med vedtagelsen af straffeloven indført en række særforanstaltninger, eksempelvis at unge lovovertrædere kunne idømmes ungdomsfængsel ud fra den tese, at man via behandling kunne forandre den unge lovovertræders adfærd og holdninger.⁵ Ungdomsfængsel kunne anvendes overfor personer i alderen 15-21 (i særlige tilfælde 23) år, når det ansås for formålstjenstligt. Under normale omstændigheder kunne løsladelse ske efter mindst 1 år og højst 3 år i ungdomsfængsel. Varigheden var ikke fastsat i dommen.⁶ I slutningen af **1960**’erne blev der imidlertid rejst kritik af ungdomsfængslerne. Det konkluderedes, at der ikke kunne påvises nogen positiv effekt i forhold til recidivprocenten, og ungdomsfængslet blev afskaffet i **1973**. I **1974** indførtes bistandsloven, der indeholdt regler om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger overfor børn og unge.⁷ I **1980**’erne blev opstramninger overfor unge kriminelle sat på dagsordenen, og tanken om ”sociale kontrakter” blev lanceret. I **1990** blev beslutningsforslaget om ungdomskontrakter som vilkår i forbindelse med tiltalefrafald så vedtaget.⁸ Regeringen kom med en handlingsplan i **1993** om bekæmpelse af vold, som følge af flere tilfælde af grov ungdomskriminalitet. I handlingsplanen blev der peget på en forstærket og offensiv indsats mod vold. Som opfølgning på dette kom voldspakken fra **1994** (voldspakke I).⁹ Straffeloven blev ændret, hvorefter der blev indført forhøjet straf for voldsforbrydelser i gentagelsestilfælde. I **1997** blev der iværksat en massiv indsats mod kriminalitet (voldspakke II).¹⁰ Hensigten var, at voldskriminalitet skulle tages i opløbet gennem en samlet, koordineret indsats over for den enkelte, og indsatsen skulle indeholde både sociale, præventive og strafferetslige virkemidler. Loven indebar en skærpelse af straffen for de groveste tilfælde af vold, og en række initiativer til styrkelse af den opsøgende indsats og SSP- samarbejde.¹¹ I forbindelse med voldspakkerne ville man forsøge, at nedbringe behandlingstiden for voldsager for

⁴ Greve, Straffene s.164 f.

⁵ Ibid.

⁶ Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen s. 333 f.

⁷ Greve, Straffene s. 168. Bistandsloven blev senere hen afløst af lov om social service - Lov nr. 453 af 10. juni 1997.

⁸ Vestergaard, Unge kriminelle s. 151 og se nærmere under afsnit 2.2.2.

⁹ Lov nr. 366 af 18. maj 1994.

¹⁰ Lov nr. 350 af 23. maj 1997.

¹¹ Hvilket består af et samarbejde mellem skole, sociale myndigheder og politi.

at effektivisere retsforfølgningen. Der blev ligeledes indført en kontaktpersonordning, hvor den specifikke målgruppe var unge, der havde begået kriminalitet, og det blev samtidig besluttet at udvide antallet af sikrede pladser, der kunne benyttes til længerevarende behandlingsforløb.¹² Som led i voldspakke II fik de sikrede afdelinger på forsøgsbasis mulighed for at iværksætte behandlingsforløb over for unge under 18 år, der var meget behandlingskrævende. Det kunne være unge tvangsanbragte eller strafafsonere.¹³ I 1999 blev der nedsat et ministerudvalg, der skulle tilrettelægge konkrete initiativer vedrørende en hurtig indsats overfor problemerne omkring de utilpassede unge. Dette medførte en handlingsplan, der blandt andet omfattede et udrykningshold, der skulle fungere som et videns- og rådgivningscenter. Politikredsene skulle foretage et intensivt tilsyn med de unge, og som et væsentligt element, skulle der ske en hurtig indgriben over for børn og unge, der havde begået kriminalitet.¹⁴ I år 2000 nedsatte regeringen en ekspertgruppe, der skulle overveje og vurdere udformningen af en særlig ungdomssanktion. Dette skete som følge af en stigende grad af grov kriminalitet blandt unge, herunder en opsigtsvækkende gruppevoldtægtssag fra Bispehaven i Århus.¹⁵

2.2. Gældende ret for unge lovovertrædere mellem 15 og 17 år

I det følgende gennemgås de gældende strafferetlige og straffeprocessuelle regler for behandlingen af sager mod unge lovovertrædere.

2.2.1. Efterforskning og straffeprocessuelle indgreb

Den kriminelle lavalder i Danmark er 15 år, jf. Straffeloven § 15.¹⁶ Når en ung mellem 15 og 17 år, der har begået et strafbart forhold, pågribes, finder de almindelige straffeprocessuelle regler anvendelse. Den unge kan således anholdes, sigtes og indbringes til afhøring. Politiet skal dog, som følge af at den unge er under 18 år, indkalde en repræsentant fra de sociale myndigheder til at overvære afhøringen af den unge, hvis sigtelsen angår overtrædelse af straffeloven eller forhold, der efter loven kan medføre frihedsstraf.¹⁷ Det afgøres af politiet, om forældrene skal være til stede under afhøringen. Oplysninger om den unges personlige forhold indhentes hos de sociale myndigheder, hvis der er grundlag for en straffesag.¹⁸ Under efterforskningen af sagen har politiet efter retsplejelovens bestemmelser mulighed for, at foretage særlige efterforskningsskridt, (straffeprocessuelle tvangsindgreb) såsom ransagning, legemsindgreb og indgreb i meddelelshemmeligheden overfor den unge.¹⁹ Retsplejelovens regler om varetægtsfængsel efter § 762 finder ligeledes anvendelse overfor unge lovovertrædere.²⁰ Sigtede personer under 18 år bør dog undergives varetægtssurrogat efter retsplejeloven § 765,

¹² Ekspertgruppen, 2001 s. 14 ff.

¹³ Greve, Straffene s. 171.

¹⁴ Ekspertgruppen, 2001 s. 23.

¹⁵ Information: Ungdomssanktionen får dumpekarakter, 2005.

¹⁶ LBKG nr. 1260 af 23/10/2007 og Ekspertgruppen, 2001 s. 32.

¹⁷ Underretning kan undlades hvis afhøringen foretages direkte i forbindelse med lovovertrædelsen og der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde.

¹⁸ Ekspertgruppen, 2001 s. 32 f.

¹⁹ Disse kræver som ved voksne lovovertrædere som hovedregel retskendelse.

²⁰ Ekspertgruppen, 2001 s. 34 ff. Se også LBKG nr. 1261 af 23/10/2007.

medmindre der foreligger særlige grunde til almindelig varetægtsfængsel. Varetægtsfængsel af unge i isolation sker kun helt undtagelsesvist.²¹

2.2.2. Sanktioner²²

Som udgangspunkt gælder det almindelige strafferetlige sanktionssystem for unge kriminelle mellem 15 og 17 år.²³ De unge omfattes således af straffelovens regler om strafansvar og straffastsættelse. Der er dog bestemmelser i lovgivningen, der alene gælder for unge under 18 år. Ønsket om at begrænse anvendelsen af straf over for unge lovovertrædere afspejles i disse, og medfører en lempeligere behandling.²⁴ Dette følger af straffeloven § 82, stk. 1, nr.1, hvorefter det ved straffens fastsættelse i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed, at gerningsmanden ikke var fyldt 18 år da gerningen blev udført. Et andet eksempel er straffelovens § 33, stk. 3, hvor straffen ikke må overstige fængsel i 8 år, hvis gerningsmanden ikke er fyldt 18 år, da gerningen blev udført.

Bøde er den mest anvendte strafart. Bøder til den unge lovovertræder vil oftest blive fastsat til et mindre beløb end til de voksne lovovertrædere. Et **tiltalefrafald** er en afgørelse, der træffes af anklagemyndigheden og som indebærer, at den unge sigtede anses for skyldig. Et tiltalefrafald kan fastsættes med vilkår (jf. retsplejeloven §§ 722 og 723). Den unge sigtede kan eksempelvis undergives hjælpeforanstaltninger efter § 52 i lov om social service eller der kan fastsættes vilkår om en ungdomskontrakt. En **ungdomskontrakt** er en aftale, hvorved den unge lovovertræder med forældremyndighedsindehaverens samtykke, forpligter sig til at holde sig uden for kriminalitet i en nærmere angivet periode, samt deltage i aktiviteter såsom uddannelse, mod at anklagemyndigheden afstår fra yderligere retsforfølgning. Retligt svarer det til tiltalefrafald med vilkår, og dette indebærer, at retten skal godkende ungdomskontrakten og indholdet deraf. Målgruppen er unge lovovertrædere mellem 15-17 år, der ikke har begået voldskriminalitet eller anden personfarlig kriminalitet. Der er mulighed for, at idømme unge en **ubetinget** fængselsstraf, men i retspraksis udvises der en betydelig tilbageholdenhed hermed, og langt de fleste ubetingede frihedsstraffe er kortvarige. Efter straffeloven § 56 kan en dom blive gjort **betinget**, hvis det ikke findes påkrævet, at denne kommer til fuldbyrdelse. Efter straffeloven § 58 kan der afsiges dom, der består af en ubetinget strafdel og en betinget strafdel – en såkaldt **kombinationsdom**. Der kan idømmes **behandlingsdomme** efter straffelovens § 16, hvis gerningsmanden ved lovovertrædelsen er utilregnelig på grund af sindssygdom, eller tilstande, der må ligestilles hermed. Den pågældende kan ikke idømmes bøde, fængsel eller hæfte, men der kan træffes bestemmelse om andre foranstaltninger, eksempelvis anbringelse på psykiatrisk afdeling. Efter **straffefuldbyrdelsesloven § 78, stk. 2**, skal unge under 18 år, som er idømt ubetinget fængselsstraf anbringes i institution, egnet hjem eller lignende, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus.²⁵ Anbringelsen

²¹ Rigsadvokaten, Meddelelse nr. 4/2007 afsnit 3 s. 5 ff.

²² Se LBKG nr. 1260 af 23/10/2007, LBKG nr. 1261 af 23/10/2007 og LBKG nr. 1117 af 26/09/2007.

²³ Følgende afsnit bygger over Ekspertgruppen, 2001 s. 36 ff. medmindre andet udtrykkeligt er nævnt.

²⁴ Balvig, Kriminalitet og ungdom s. 14.

²⁵ LBKG nr. 207 af 18-03-2005, § 78 stk. 2.

kan betinges af vilkår efter § 78, stk. 3, og såfremt disse ikke bliver overholdt, kan den unge tilbageføres eller overføres til fængsel eller arresthus efter stk. 4.²⁶

2.3. Sammenfatning

Ved et tilbageblik på den historiske udvikling og de nuværende sanktioner for unge lovovertrædere, viser der sig et generelt billede af, at unge har en særlig gunstig retsstilling. I forhold til sanktionsmuligheder får de unge eksempelvis ofte bøder, tiltalefrafald og betingede domme, førend ubetinget fængselsstraf idømmes. Dette er en følge af de unges alder, og der må som udgangspunkt lægges vægt på den særlige belastning, som ubetinget fængsel må antages at indebære.

3. Ungdomssanktionen

3.1. Baggrund for udarbejdelsen af ungdomssanktionen

Regeringen nedsatte 27. oktober 2000 en **ekspertgruppe**,²⁷ der skulle vurdere, om reaktionsmulighederne overfor den hårdeste kerne af socialt belastede og utilpassede unge var tilstrækkelig effektive, da børn og unge i stigende omfang begår alvorlig personfarlig kriminalitet.²⁸ Det var ekspertgruppens(1) vurdering, at de eksisterende indgrebsmuligheder over for unge lovovertrædere i de fleste tilfælde måtte anses for tilstrækkelige. Ved en kombination af den gældende straffe- og sociallovgivning ville man formentlig kunne sammenflette de løsninger, der var behov for.²⁹ Det var dog ifølge ekspertgruppen(1) ikke muligt fuldt ud at imødekomme behovet for at kunne gennemføre en fastholdelse, der har til formål både at beskytte samfundet mod yderligere kriminalitet og på samme tid resocialisere den unge. Det var på denne baggrund, at ekspertgruppen(1) stillede forslag om ungdomssanktionen, som kort beskrives som ”*en dom til længerevarende socialpædagogisk behandling hvori der indgår et element af fastholdelse.*”³⁰

Lektor lic.jur. **Jørn Vestergaard**, der har rettet stærk kritik mod ungdomssanktionen, anfører, at ”*gruppen lancerede ikke foranstaltningen med udpræget entusiasme, men tilkendegav imellem linierne nærmest, at det ikke*

²⁶ Denne afsoningsmulighed havde man også ved indførelsen af ungdomssanktionen efter den daværende straffelov § 49, stk. 2 og der blev gennemført et stigende antal anbringelser efter denne alternative afsoningsmulighed. Indførelsen af ungdomssanktionen rejste kritik af, hvorfor man ikke i stedet kunne anvende alternativ afsoning efter den daværende § 49, stk. 2 der havde følgende ordlyd: ”*Findes det hensigtsmæssigt på grund af domfældtes alder, helbredstilstand eller andre særlige omstændigheder, kan Justitsministeriet bestemme, at den pågældende midlertidigt eller for resten af straffetiden skal overføres til hospital eller egnet hjem eller institution til særlig pleje og forsorg.*” § 49 er ophævet fra d. 01.07.2001. Ekspertgruppen, 2001 s. 45 og Andersen, Det er jo ikke pølsefabrikker det her s. 245.

²⁷ Der havde følgende sammensætning: **Rigsadvokat** Henning Fode (formand), **Direktør** Anders Møller Jensen, Fyns Amt, (næstformand) **Advokat** Steen Bech, Advokatrådet, **Direktør** Niels Bertelsen, Kommunernes Landsforening, **Politimester** Jørn Bro, Glostrup, **Vicedirektør** Annette Esdorf, Direktoratet for Kriminalforsorgen, **Forstander** Heine Fricke, Koglen, **Centerleder** Ole Hammer, Udrykningsholdet, **Politimester** Lars Rand Jensen, Odense, **Afdelingschef** Lars Bay Larsen, Justitsministeriet, **Kontorchef** Elisabeth Lenzing, Amtsrådsforeningen, **Vicedirektør** Carsten Støhr Nielsen, Københavns Kommune, **Kontorchef** Kirsten á Rogvi, Socialministeriet, **Dommer** Jes Schiøler, Den Danske Dommerforening, **Professor**, dr.jur. Eva Smith, Det Kriminalpræventive Råd. Da der i afhandlingen nævnes to ekspertgrupper vil ekspertgruppen fra 2000 efterfølges med (1) og ekspertgruppen fra 2005 efterfølges med (2).

²⁸ Ekspertgruppen, 2001 s. 6.

²⁹ Ibid. s. 111.

³⁰ Ekspertgruppen, 2001 s. 10 ff.

drejede sig om en nyskabelse, der reelt ville gøre så meget fra eller til, men snarere er signallovgivning, der i forhold til befolkningen skulle demonstrere handlekraft og over for de sociale myndigheder markere, at indsatsen over for de særlige vanskelige unge ønskedes tilrettelagt mere målrettet.”³¹

3.2. Ungdomssanktionens udformning

Ungdomssanktionen blev indført som selvstændig paragraf i straffeloven § 74 a, med ikrafttrædelse pr. 1. juli 2001.³² Straffelovens § 74 a har følgende ordlyd:

§ 74 a. Hvis en person, der på gerningstiden ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2. Retten kan give den dømte pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter § 57. Længstetiden for ophold i døgninstitution eller godkendt opholdssted er 1 år og 6 måneder, heraf højst 12 måneder i en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge. Begår en person, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1, ny kriminalitet, kan retten i stedet for at idømme straf forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne efter 2. pkt., med indtil 6 måneder.

Stk. 3. Den dømte kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulante behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse. Det samme gælder, i det omfang de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institution ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet. Afgørelsen træffes ved kendelse. Sagens indbringelse for retten har ikke opsættende virkning. Bestemmelsen i § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Justitsministeren kan efter forhandling med socialministeren fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang m.v. til personer, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1 og 2. Justitsministeren kan i den forbindelse fastsætte, at afgørelser, der træffes i medfør af disse regler, ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.

3.3. Målgruppen

Der er fire kriterier, der afgrænser den personkreds, som ungdomssanktionen kan anvendes overfor.³³

1) **Et objektivt alderskriterium**, hvorefter ungdomssanktionen kan idømmes unge mellem 15-17 år. Det er alderen på gerningstidspunktet, der er afgørende, så afviklingen af ungdomssanktionen kan strække sig udover det fyldte 18 år, uanset om den unge giver samtykke til det.³⁴

2) **En social profil**, der er kendetegnet ved, at der er tale om unge med markante tilpasningsproblemer og med manglende evne til at skabe normale so-

³¹ Vestergaard, Den særlige ungdomssanktion s.1.

³² Med lov nr. 469 af 7.juni 2001 blev der indsat en ny bestemmelse i straffelovens § 74 a og § 89 a i lov om social service samt i § 58, stk. 2. (§§ 74 a og 89 a er fortsat gældende og § 58 i lov om social service er videreført med redigerede ændringer i lov om social service § 48)

³³ Ekspertgruppen, 2001 s. 123 ff.

³⁴ Ibid. s. 115.

ciale relationer. De er ofte præget af et højt angstniveau med deraf følgende uhensigtsmæssige og grænseoverskridende reaktionsformer.³⁵

3) **Et kriminalitetskrav**, hvorefter ungdomssanktionen skal anvendes ved grovere personfarlig kriminalitet (fx vold, røveri og voldtægt) eller anden alvorlig kriminalitet (omfattende berigelseskriminalitet, brugstyverier eller hærværk) Det indgår i grovhedsvurderingen, hvis kriminaliteten er begået i forening med andre, jf. Straffelovens § 81 nr.2.³⁶

I de fleste pådømte sager har det ikke givet anledning til tvivl, om kriminalitetskravet var opfyldt.

I **U.2002.1303V** fandtes den 16-årige tiltalte (T) i byretten skyldig i fire tilfælde af overtrædelse af straffelovens § 244. Derudover fandtes T skyldig i ét tilfælde af legemsangreb af særlig farlig karakter efter straffelovens § 245, stk. 1, idet T flere gange med en kniv havde gjort udfald mod E og med kniven havde ramt hende i overarmen med en ca. 4 cm lang flænge til følge. T blev af byretten idømt foranstaltninger i medfør af straffelovens § 74 a under hensyn til tiltaltes unge alder og personlige forhold.

Byrettens dom tiltrædes af landsretten, *under hensyn til at der er tale om flere alvorlige voldsforhold, hvoraf et forhold er omfattet af straffelovens § 245.* (min fremhævning) Sanktionen fastsættes til ungdomssanktion i form af struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling i 2 år i medfør af straffelovens § 74 a.

I **U.2002.1379Ø** blev T fundet skyldig i overtrædelse af lov om euforiserende stoffer, tyveri af cigaretter til en værdi af ca. 2000 kr., samt røveri efter straffelovens § 288, stk. 1 nr.2 og overtrædelse af straffelovens § 245, stk. 1, ved at have tildelt en inspektør, der overraskede T og en medgerningsmand, et slag i hovedet med en bil-lardkø.

Under hensyn til tiltaltes alder, ustabile personlige og sociale forhold, og at hjælpeforanstaltninger efter lov om social service hidtil havde været forgæves, blev T af byretten idømt foranstaltninger efter straffelovens § 74 a som alternativ til frihedsstraf. Landsretten stadfæstede byrettens dom, hvorefter det som følge af tiltaltes alder og oplysningerne om hans personlige og sociale forhold sammenholdt med den *begåede grovere personfarlige kriminalitet* (min fremhævning) ansås for formålstjenstligt for, at forebygge yderligere lovovertrædelser, at T blev idømt en ungdomssanktion i medfør af straffelovens § 74 a.

Begge domme opfylder klart kriminalitetskravet, da der blandt andet er tale om grovere personfarlig kriminalitet i form af vold efter straffelovens § 244 og § 245 og røveri efter straffelovens § 288, stk. 1 nr.2.

I følgende dom gav det dog anledning til tvivl, om kriminalitetskravet var opfyldt.

I **U. 2004.1438Ø** havde T overtrådt straffelovens § 123 og § 158, stk.1, jfr. til dels § 21 og 23 ved at have opfordret F til som vidne, at afgive falsk forklaring for retten i en straffesag mod G om vold mod F, som den da 14-årige T havde deltaget i. T havde endvidere truet med, at der ville ske noget slemt, hvis F ikke i retten forklarede,

³⁵ Ibid. s. 118.

³⁶ Se fx. følgende domme hvor de tiltalte alle havde medgerningsmænd og blev idømt ungdomssanktion: I U.2002.2566Ø fandtes T efter straffelovens § 288, stk. 1 skyldig i røveri i forening med 3 gerningsmænd begået mod en ekspedient i en kiosk. I TfK 2005, s. 460V blev T1 og T2 blandt andet fundet skyldige i røveri efter straffelovens § 288, stk.1 nr. 1 ved under trussel med kniv at have aftvunget en dreng 100 kr. I U2002.1679Ø fandtes T blandt andet skyldig i forsøg på røveri ved sammen med en medgerningsmand ved trussel med knive at have forsøgt at aftvinge en ekspedient penge.

at det, han havde sagt til politiet i straffesagen mod G, var usandt. Og endelig havde T selv afgivet falsk forklaring i retten som vidne mod G. Byretten lagde vægt på, at T havde været kendt i det sociale system siden 2001 i forbindelse med kriminalitet begået før det fyldte 15 år og vidnets sikre og overbevisende forklaring om, at han var blevet truet. Der blev tillige lagt vægt på, at T også efter sin egen forklaring burde fjernes fra sine vante omgivelser i en længere periode. T blev herefter idømt ungdomssanktion i form af en struktureret socialpædagogisk behandling i 2 år. Dommen blev anket af T med påstand om formildelse, herunder navnlig at T idømmes en betinget straf. Landsretten anførte, at det af forarbejderne til straffelovens § 74 a blandt andet fremgik: *"For så vidt angår kriminalitetens art, er der efter forslaget navnlig tanken, at ungdomssanktionen skal anvendes ved grovere personfarlig kriminalitet, f.eks. vold, røveri og voldtægt. Ungdomssanktionen skal endvidere kunne anvendes i tilfælde af anden alvorlig kriminalitet, herunder mere omfattende berigelseskriminalitet, brugstyverier eller hærværk."* 5 voterende fandt på dette grundlag ikke, at den i sagen omhandlede kriminalitet kunne betegnes som grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet (min fremhævning) og afviste, at anvende straffelovens § 74 a. 1 voterende fandt, navnlig henset til at T var dømt for overtrædelse af straffelovens § 123, at den omhandlede kriminalitet var omfattet af straffelovens § 74 a, og at det på baggrund af T's alder og sociale forhold måtte anses for formålstjenstligt, at T blev idømt ungdomssanktion. Som følge af stemmeafgivelsen idømtes T ikke en ungdomssanktion i medfør af straffelovens § 74 a. Byrettens dom ændredes af landsretten således, at straffen blev fastsat til fængsel i 4 måneder, hvoraf de 3 måneder, under hensyn til T's unge alder, blev gjort betinget med vilkår.

Byretten idømmer en ungdomssanktion under henvisning til, at tiltalte har været kendt i det sociale system i længere tid i forbindelse med kriminalitet, begået før det fyldte 15 år. Desuden lægger byretten vægt på vidnets forklaring om, at han er blevet truet, og at T også efter sin egen forklaring bør fjernes fra sine vante omgivelser i en længere periode. Byretten kommenterer ikke yderligere, hvorvidt kriminalitetskravet reelt er opfyldt. Landsretten får efterfølgende anledning til at tage stilling til rækkevidden af kriminalitetskravet. Landsretten lægger vægt på forarbejderne til straffelovens § 74 a, og finder ikke, at den omhandlede kriminalitet kan betegnes som grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, og kriminalitetskravet er herefter reelt ikke opfyldt. Rækkevidden af kriminalitetskravet kan således ikke strækkes til at omfatte trusler om vold efter straffelovens § 123 og afgive falsk forklaring efter straffelovens § 158.³⁷

4) Det sidste kriterium er et **strafkrav**, hvorefter ungdomssanktionen kan benyttes i sager, hvor domstolene ellers ville idømme en ubetinget fængselsstraf i intervallet fra 30 dage op til 1 år. Det er dog ikke udelukket at anvende sanktionen overfor unge, der står til en lidt længere ubetinget fængselsstraf, fx. på 1 år og 6 måneder, hvor sanktionen må anses for at være mere formålstjenstlig end almindelig fængselsstraf.³⁸

³⁷ <http://ungdomssanktionen.servicestyrelsen.dk/wm143506> - I håndbog om ungdomssanktionen er det siden hen præciseret, at forbrydelser der almindeligvis vil falde udenfor kriminalitetskravet er mindre alvorlige tyverier, narkotikaforbrydelser og afgivelse af falsk vidneforklaring.

³⁸ Ekspertgruppen, 2001 s. 124.

3.4. Ungdomssanktionens 3 faser ³⁹

Den overordnede tidsramme for ungdomssanktionen er 2 år. Har den unge siddet varetægtsfængslet eller surrogatanbragt fradrages dette *ikke* i længstetiden for den idømte ungdomssanktion. Følgende dom fastslår utvetydigt, at straffelovens § 86, der angår fradrag i den idømte frihedsstraf, ikke gælder ved idømmelse af ungdomssanktion.

I **U.2003.2655Ø** blev T idømt en forlængelse af ungdomssanktionen på grund af ny kriminalitet. T havde under ankesagen været varetægtsfængslet i surrogat. Landsretten udtalte, at i forarbejderne til straffelovens § 74 a var anført: ”Med hensyn til den tidsmæssige udtrækning af ungdomssanktionen bemærkes i øvrigt, at den tid, som den unge forud for dommen måtte have været varetægtsfængslet eller surrogatanbragt, efter forslaget ikke fradrages i længstetiden for den idømte ungdomssanktion. Straffelovens § 86, der alene angår fradrag i idømt frihedsstraf, gælder således ikke i disse tilfælde.” Herefter fandt landsretten ikke grundlag for afkortning i længstetiden for den idømte sanktion.

Ungdomssanktionen er opdelt i tre faser.

3.4.1. Fase 1 – sikret institution

Ungdomssanktionen har et indledende ophold, hvor den unge som udgangspunkt anbringes på en sikret institution.⁴⁰ Længstetiden for anbringelse i sikret afdeling er ifølge straffelovens § 74 a, stk. 2, tolv måneder, men varigheden af fase 1 bør formentlig i almindelighed, ifølge ekspertgruppen (1), være 2 måneder. Hensigten med det indledende institutionsophold er, at få den unge væk fra vedkommendes lokalmiljø, og derved få standset den unges kriminelle handlinger og udarbejde fundamentet for en videre socialpædagogisk behandling. Fastholdelseelementet er således en central del, navnlig i den indledende fase.⁴¹ Opholdet i fase 1 kan forlænges, hvis der skønnes at være behov for dette ud fra en vurdering af, at den unge ikke kan håndtere de friheder, der er forbundet med fase 2. Længstetiden må dog ikke være udover de tolv måneder. Opholdet kan også være af kortere varighed end de 2 måneder, hvis særlige omstændigheder taler for det.

I **U2007.1465Ø** blev bestemmelse om anbringelse af en 15-årig på sikret afdeling ophævet, da afgørende pædagogiske hensyn nu talte imod dette. Kravet om sikret institution frafaldes således helt.

T fandtes skyldig i røveri efter straffelovens § 288, stk. 1 nr. 1, da T med trussel om anvendelse af vold havde frataget F ejendele til en værdi af ca. 1.650 kr. T blev af byretten idømt ungdomssanktion med det vilkår, at T blandt andet blev anbragt i indtil 2 måneder på en sikret afdeling på en døgninstitution for unge. T ankede dommen med påstand om formildelse, således at bestemmelsen om anbringelse på sikret afdeling i indtil 2 måneder skulle ophæves. T blev efter byretsdommen anbragt på en åben døgninstitution. Anbringelsen skete på baggrund af massiv bekymring i forhold til T's samlede situation, herunder hans følelsesmæssige udvikling, idet T var meget utryk og usikker. Børnefamilieteamet vurderede, at det ville være mest hensigtsmæssigt, at T under afsoningen af den idømte ungdomssanktion fortsatte sit ophold på døgninstitutionen (fase 2) uden tilbagetrækning til sikret afdeling

³⁹ Følgende afsnit om de 3 faser bygger over Ekspertgruppen, 2001 s. 125 ff. medmindre andet udtrykkeligt er nævnt.

⁴⁰ En sikret institution er en institution hvor det er tilladt at yderdøre og vinduer er konstant aflåst.

⁴¹ Ekspertgruppen, 2001 s. 118.

(fase 1). Dvs. at varetægtsfængslingen udgjorde fase 1, og at der derved blev skabt kontinuitet i indsatsen overfor T. Ifølge afdelingslederen på institutionen ville T ikke kunne profitere af at blive anbragt på en sikret institution. Tværtimod ville det indebære en risiko for, at T's gode udvikling ville blive sat tilbage. Landsretten tilrådede, at der *efter forholdene* på tidspunktet for sagens behandling i byretten var fastsat vilkår som sket. Men T havde nu været anbragt i ca. 3 måneder på en åben institution, og *efter de fremlagte udtalelser talte afgørende pædagogiske hensyn imod, at T blev anbragt andetsteds i sikret afdeling.* (min fremhævning) Landsretten ophævede herefter bestemmelsen om anbringelse i sikret afdeling.

Landsretten beslutter således at ophæve pålægget om et ophold i sikret institution, selvom fase 1 ikke har fundet sted. Lektor lic.jur. **Anette Storgaard** anfører, at *"dette vil kunne kritiseres i en strafferetlig kontekst som manglende ensartethed i retsanvendelsen ikke mindst fordi forarbejderne og øvrig litteratur ganske klart forudsætter et ophold i sikret institution. Landsretten lægger imidlertid vægt på, at den unge har vist sig at være i en god udvikling uden ophold i sikret institution, og et brud på den igangværende udvikling vurderes af fagkundskaben risikabel. Landsretten lader det individuelle behov vinde frem. Al den stund ungdomssanktionen er en foranstaltning, om hvilken det forudsættes, at den er formålstjenstlig, er det vanskeligt at kritisere landsretten herfor!"*⁴²

I **U. 2007.1412V** fandtes der ikke behov for at pålægge den tiltalte, der var idømt ungdomssanktion, at tage ophold i sikret døgninstitution for unge i indtil 2 måneder, da T havde været varetægtsfængslet i surrogat i godt 2 måneder.

T var for blandt andet vold, trusler mod vidne, forsøg på overfald af tjenestemænd og overtrædelser af færdselsloven idømt en ungdomssanktion, og byretten traf i den forbindelse bestemmelse om, at T indtil 2 måneder skulle tage ophold på en sikret døgninstitution. T ankede dommen med påstand om en almindelig straf. Anklagemyndigheden påstod stadfæstelse. S havde forklaret, at han var mentor for T og havde sin daglig omgang med ham. En ungdomssanktion, hvor T skulle på en sikret institution, ville ifølge S være et tilbageslag for T. M, der var socialrådgiver for familien, kunne tiltræde det, som S havde forklaret. M var således enig i, at en ungdomssanktion med ophold på sikret afdeling ville være et tilbageskridt for T, men han ville dog fortsat have behov for socialpædagogisk behandling i en åben institution. *Under hensyn* til forklaringerne fra S og M og *den omstændighed, at T havde været varetægtsfængslet i surrogat i perioden fra den. 22. juni 2006 til den 31. august 2006* fandt landsretten, *at der ikke er behov for at pålægge T at tage ophold i en sikret døgninstitution i indtil 2 måneder* (min fremhævning). Herefter idømmes T en ungdomssanktion efter straffelovens § 74 a.

Dommen kan herefter, under særlige omstændigheder, udformes på en sådan måde, at fuldbyrdelsen af ungdomssanktionen indledes i fase 2. En sådan ordning kan ikke mindst være velbegrundet, hvor den unge har været anbragt i varetægtsurrogat på en sikret afdeling, og hvor der er gennemført den fornødne pædagogiske observation således, at der ikke er yderligere behov for ophold på en sikret afdeling,⁴³ eller den socialpædagogiske/psykologiske sagkundskab ikke anbefaler ophold i sikret institution. Baggrunden herfor kan være, at der ud fra en individuel bedømmelse

⁴² Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen s. 328.

⁴³ Vestergaard, Den særlige ungdomssanktion s. 5.

er afgørende hensyn, der taler mod dette. Det kan være i form af en massiv bekymring i forhold til den unges følelsesmæssige tilstand, hvis denne skal anbringes i en sikret afdeling. Et andet hensyn, der kan tale mod fase 1, er, at den unge allerede er anbragt i en åben institution, og den unge profiterer af dette, og en tilbagetrækning til sikret afdeling vil indebære en risiko for, at den gode udvikling bliver sat tilbage. Der er således ikke tale om en afkortning i strafferetlig forstand men om en behandlingsbegrundet justering.⁴⁴

3.4.2. Fase 2 – åben institution/egnet opholdssted

Fase 2 afvikles på en almindelig institution (en ikke-sikret institution) eller et egnet opholdssted, hvor den unge skal aktiveres med undervisning eller arbejde. Varigheden af dette ophold bør ifølge ekspertgruppen(1) almindeligvis være indtil 12 måneder. Den samlede længstetid for ophold i sikret afdeling og almindelig døgninstitution/egnet opholdssted er 1 år og 6 måneder jf. Straffeloven § 74 a, stk. 2.

3.4.3. Fase 3 – udslusningsfase

Fase 3 foregår i ambulante regi under tilsyn af de sociale myndigheder. Varigheden af dette forløb afhænger af fase 1 og 2. Det er dog et krav, at de sidste 6 måneder skal være en ambulante udslusningsfase. I forhold til fordelingen af de tre faser følger størstedelen af dommene, det af ekspertgruppen(1) anbefalede. Af de idømte ungdomssanktioner i årene 2001- 2006 er der således 3/4 af dommene, der lyder på et ophold i sikret regi i indtil 2 måneder. Blandt de 77 første afsagte domme var tidsperioden for sanktionens anden fase i 96 % af tilfældene fastsat til indtil 12 måneder.⁴⁵

3.5. Tilbageførsel og domstolsprøvelse

Hvis den unge ikke kan håndtere friheden under opholdet på den almindelige døgninstitution/egnet opholdssted under fase 2, (hvis den unge eksempelvis rømmer), er der hjemmel til at føre den unge tilbage til en sikret institution. Tilsvarende kan den unge genanbringes i almindelig døgninstitution, efter at være gået over til fase 3, hvis det er nødvendigt af hensyn til den socialpædagogiske behandling. Afgørelsen af om den unge skal forblive i den enkelte fase, eller om der skal ske tilbageførsel, træffes med hjemmel i en bemyndigelse i dommen af de kompetente sociale myndigheder, dvs. hjemkommunen. Kommunen kan træffe afgørelse herom selvom det betyder, at den dømte unge kommer til at tilbringe længere tid i den enkelte fase end først fastsat i dommen. Dette medfører, at der kan forekomme en løbende tilpasning – skærpes eller lempes - alt efter den unges adfærd og udvikling. De fastsatte længstetider i straffeloven § 74 a skal dog overholdes. Henset til indgrebets intensive karakter kan den dømte unge efter straffeloven § 74 a, stk. 3 kræve domstolsprøvelse om tilbageførsel. Det samme gælder, i det omfang de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institution ud over det i dommen fast-

⁴⁴ Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen s. 327.

⁴⁵ <http://ungdomssanktionen.servicestyrelsen.dk/wm143506> - Håndbog om ungdomssanktionen.

satte tidsrum for opholdet. Indbringelse af sagen for retten har ikke opsættende virkning.⁴⁶

3.6. Kompetence til at idømme ungdomssanktion

En ungdomssanktion fastsættes af retten ved dom. Det er således retten, der skal afgøre, om den skyldige unge er omfattet af målgruppen for ungdomssanktionen, og dermed opfylder betingelserne for idømmelse af ungdomssanktionen i stedet for almindelig fængselsstraf. I forhold til fastsættelsen af sanktionsvalget indhentes oplysninger om den sigtedes forhold hos de sociale myndigheder. De sociale myndigheder skal i denne forbindelse tage stilling til, om ungdomssanktionen er formålstjenstlig, og hvorledes denne bør udformes. Retten er formelt set ikke bundet af indstillingen fra de sociale myndigheder. Retten har således kompetence til at tage stilling til spørgsmålet om den unges egnethed til behandling, med den virkning at retten kan anvende en ungdomssanktion overfor en ung, der af de sociale myndigheder på forhånd vurderes som uegnet, til at modtage behandling indenfor de rammer, som det sociale system råder over. Ungdomssanktionen griber dermed ind i den sædvanlige fordeling mellem, hvad de retshåndhævende myndigheder tager sig af, og hvad der er de sociale myndigheders kompetence.

I U. 2002.2566Ø idømmes en ungdomssanktion trods kommunens betæneligheder.⁴⁷

T fandtes efter straffeloves § 288, stk. 1 nr. 1 skyldig i røveri begået i forening med 3 medgerningsmænd.

Det var ikke muligt for kommunen, at motivere T til at indgå et reelt samarbejde. Herudover var der betænkelighed ved, hvorvidt T kunne fastholdes i foranstaltningen eller han ville stikke af, som han allerede havde forsøgt under surrogatfængslingsopholdet. Kommunen var således, som sagen havde udviklet sig, betænkelig ved at anbefale sagen til afgørelse med en ungdomssanktion. Derudover var kommunen så langt i processen med T, at vurderingen var, *”at en ungdomssanktion på dette tidspunkt vil flytte os tre skridt tilbage og kunne hindre os i at komme fremad igen.”* 5 voterende fandt, at det på baggrund af tiltaltes alder og oplysningerne om hans personlige og sociale forhold – tiltaltes såkaldte sociale profil – sammenholdt med den begåede grovere personfarlige kriminalitet måtte anses for formålstjenstligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, at T blev idømt en ungdomssanktion i medfør af straffelovens § 74 a. (min fremhævning) 1 voterende fandt, at T måtte anses for at tilhøre den gruppe af unge kriminelle, der var omfattet af § 74 a's tilsigtede personkreds, og at T som udgangspunkt skulle idømmes en ungdomssanktion. Under hensyn til kommunens forklaring lagde denne voterende dog vægt på, at der allerede var tilvejebragt et sådant udbygget socialpædagogisk samarbejde mellem kommunen og T, at en ungdomssanktion efter en helhedsvurdering ikke kunne anses for formålstjenstlig for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Der blev afsagt dom efter stemmeflertallet om ungdomssanktion efter § 74 a.

Kommunen fastslår ikke direkte, at T er uegnet til socialpædagogisk behandling, men kommunen er betænkelig ved at anbefale sagen til afgørelse med en ungdomssanktion. Trods dette, idømmes T en ungdomssanktion. Ekspertgruppen(1)⁴⁸ anfører, at man kan være betænkelig ved, at ungdoms-

⁴⁶ Ekspertgruppen, 2001 s. 11 ff.

⁴⁷ Dommen er også nævnt i note 36.

⁴⁸ Ekspertgruppen, 2001 s. 116 ff.

sanktionen griber ind i den sædvanlige fordeling mellem de sociale myndigheder og rettens kompetence. Dette skal ses i lyset af, at ungdomssanktionen ikke giver de sociale myndigheder mulighed for efterfølgende at konvertere ungdomssanktionen til almindelig fængselsstraf, hvis det måtte vise sig, at den unge undtagelsesvist var fejlplaceret i det sociale system.⁴⁹

Retten har også kompetence til at fastsætte de overordnede rammer i forhold til institutionsophold, hvilket kan medføre nogle bindinger, der ud fra rent behandlingsmæssige hensyn kan vise sig at være uhensigtsmæssige.⁵⁰ Det forudsættes dog, at retten følger en velbegrunnet indstilling med hensyn til fastsættelsen af dommens overordnede rammer, herunder med hensyn til den tidsmæssige udstrækning af fase 1.⁵¹

I forhold til det behandlingsmæssige indhold i ungdomssanktionen, skal der af de sociale myndigheder udarbejdes en individuel handleplan efter § 140, stk. 3 i lov om social service⁵² for en indsats, der kan modvirke yderligere kriminalitet og yde den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.⁵³ Det forventes af ekspertgruppen(1), at de sociale myndigheder i forbindelse med udarbejdelse af handleplanen forholder sig til emotionel udvikling, social adfærd, boglig indlæring, praktiske gøremål, sport, beskæftigelse, uddannelse og kognitive behandlingsmetoder.⁵⁴ En foreløbig handleplan skal udarbejdes senest 7 dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om begået kriminalitet (jf.stk.4.) Ifølge lov om social service § 140, stk. 5 skal en handleplan angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Kravene til handleplanerne er blevet strammet som følge af anbringelsesreformen, hvorefter kommunerne skal angive målsætninger indenfor seks nærmere definerede områder som udvikling og adfærd, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritid og venskaber og andre relevante forhold. Hvad angår kompetencen til at idømme en ungdomssanktion, er det således retten, der fastsætter dommen om ungdomssanktionen, mens det i praksis formodes at være de sociale myndigheder, der står for den nærmere udfyldning af rammen efter domsafsigelsen.⁵⁵ Ungdomssanktionen er dermed sammensat af en strafferetlig sanktion og en socialretlig indsats.⁵⁶

3.7. Konvertering af ungdomssanktionen og reaktionsmuligheder ved ny kriminalitet

Det blev af ekspertgruppen(1)⁵⁷ overvejet, hvordan man skal forholde sig til unge, der under afviklingen af ungdomssanktionen ikke kan motiveres til at medvirke, men som måske tværtimod udviser en adfærd, der er destruktiv

⁴⁹ Se afsnit 3.7 om konvertering af ungdomssanktionen og reaktionsmuligheder ved ny kriminalitet.

⁵⁰ Ekspertgruppen, 2001 s. 117.

⁵¹ Vestergaard, Den særlige ungdomssanktion s. 2 og se U2007.1465Ø under afsnit 3.4.1 hvor der idømmes ungdomssanktion, men kravet om fase 1 frafalder helt.

⁵² LBK nr. 1117 af 26/09/2007 § 140. (Denne er som følge af anbringelsesreformen der trådte i kraft d.1. januar 2006 videreført fra lov om social service § 58 a med redigerede ændringer, hvor der er indført skærpede krav til udformningen af handleplanerne.)

⁵³ Anbringelsesreformen – Lov nr. 1442 af 22. december 2004 har medført at kravene til at inddrage børn og unge er blevet strammet betydeligt.

⁵⁴ Ekspertgruppen, 2001 s. 128.

⁵⁵ SFI - Ungdomssanktionen på vej s. 12.

⁵⁶ SFI - Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. s. 15.

⁵⁷ Ekspertgruppen, 2001 s. 132 ff.

for behandlingsmiljøet, udøver vold mod personalet mv. Spørgsmålet er, om den modvillige unge skal søges fastholdt i ungdomssanktionen eller om afviklingen af sanktionen skal afbrydes og eventuelt erstattes med noget andet, fx. en konvertering til ubetinget fængselsstraf. I tilfælde hvor behandlingsindsatsen må opgives som udsigtsløs, kan en fastholdelse i sanktionen indebære et spild af ressourcer, og det kan endvidere indebære en risiko for at vanskeliggøre eller ødelægge mulighederne for at gennemføre behandlingen i forhold til andre unge på stedet. Men udsigten til konvertering vil næppe virke afskrækkende for den unge, men tværtimod være mere fordelagtig end den længerevarende ungdomssanktion. Resultaterne af overvejelserne er derfor blevet, at der *ikke* kan ske konvertering til en almindelig fængselsstraf, selvom den unge ikke kan motiveres. Den dømte kan således ikke blive ”smidt ud af” ungdomssanktionen.

Hvis den unge begår ny kriminalitet, mens vedkommende er undergivet ungdomssanktionen, må der tages stilling til, hvilken betydning det skal have for ungdomssanktionen. Det overordnede synspunkt er, at ny kriminalitet *ikke* indebærer, at ungdomssanktionen bortfalder. Er der tale om en overtrædelse af mindre alvorlig karakter, kan der straffes med bøde eller tiltalefrafald. Ved tiltalefrafaldet vil det være særligt nærliggende at justere forløbet af ungdomssanktionen, således at den unge eventuelt tilbageføres til et mindre frit regi. Står den unge til ubetinget fængselsstraf på under 1 år, vil der formentlig på sædvanlig vis udmåles en ubetinget fængselsstraf. Den unge skal så afsone straffen efter afviklingen af ungdomssanktionen. Ved ny kriminalitet kan retten i stedet for fastsættelse af fængselsstraf forlænge varigheden af ungdomssanktionen, herunder de længstetider der gælder for institutionsophold med indtil 6 måneder jf. Straffelovens § 74 a, stk. 2.

I **OE2006.S-3624-05** blev T idømt en forlængelse af ungdomssanktionen efter straffelovens § 74 a, stk. 2 på grund af ny kriminalitet.

T var født i 1989, og var i oktober 2004 blevet idømt en ungdomssanktion. I januar 2005 gjorde T sig skyldig i tyveri, brugstyveri af motorkøretøj og overtrædelse af færdselsloven ved at have ført en bil, uden at han havde erhvervet kørekort. Anklagemyndigheden nedlagde påstand om opretholdelse af ungdomssanktionen, således at fase 2 blev forlænget med 6 måneder. Forsvareren nedlagde påstand om, at ungdomssanktionen blev ophævet, og der blev idømt en kortere betinget fængselsstraf. Akademiet, hvor T var anbragt i henhold til fase 2, anbefalede fortsat socialpædagogisk behandling med forlængelse af fase 2. Kommunen udtalte, at T var i en positiv udvikling og profiterede af ungdomssanktionen. T blev af byretten idømt forlængelse af ungdomssanktionen.

Dommen blev anket til landsretten. Af skrivelse fra kommunen fremgik det, at T afventede en ledig plads på sikret afdeling, idet han var blevet tilbageført og kom og gik som det passede ham på Akademiet. T havde på daværende tidspunkt udtrykt stor ulyst til at indrette sig efter reglerne. Akademiets vurdering var, at T havde brug for massiv støtte til at vende den negative udvikling, og at behandlingen burde foregå uden indflydelse fra T's omgangskreds og netværk. Akademiet mente, at T ikke havde forstået ideen med socialpædagogisk støtte og derfor ikke profiterede af indsatsen. Den mest hensigtsmæssige løsning ville være at ophæve ungdomssanktionen og T blev idømt en ubetinget eller betinget fængselsdom. Anklagemyndigheden og forsvareren nedlagde påstand som i byretten. *Landsretten fandt det fornuddent, under hensyn til tiltaltes personlige forhold og de afgivne udtalelser fra Akademiet og kommunen, at forlænge den samlede ungdomssanktion som påstået af anklagemyndigheden med 6 måneder, jf. Straffelovens § 74 a stk. 2.* (min fremhævet)

ning) Den ungdomssanktion som T blev idømt den 19. oktober 2004, blev forlænget med 6 måneder, således at T fra 19. oktober 2004 blev undergivet en struktureret, kontrolleret, socialpædagogisk behandling af 2½ års varighed på grund af den nye kriminalitet.

I **U.2003.2655Ø**⁵⁸ blev T ligeledes idømt forlængelse af den idømte ungdomssanktion ved ny kriminalitet.

T var blevet idømt en ungdomssanktion 31 marts 2003. Ved byretsdom af 4. juli 2003 blev T fundet skyldig i legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter efter straffelovens § 245, stk. 1 og overtrædelse af våbenloven § 10, stk. 3. *Byretten fandt det efter tiltaltes personlige og sociale forhold og den begåede grove personfarlige kriminalitet formålstjenstligt til forebyggelse af yderligere lovovertrædelser, at forlænge den ungdomssanktion T blev idømt i marts 2003.* (min fremhævnings) Ungdomssanktionen blev herefter forlænget i 6 måneder til 2 år og 6 måneder, således at T blev anbragt på sikret afdeling i indtil 6 måneder og indtil 18 måneder blev anbragt på døgninstitution eller et godkendt opholdssted. T skulle i øvrigt efterkomme pålæg fra de sociale myndigheder om opholdssted, herunder tilbageførsler indenfor de længstetider der var fastsat efter straffelovens § 74 a, stk. 2. Dommen blev anket. *Landsretten fandt ligeledes T skyldig og af de grunde der blev anført af byretten blev anklagemyndighedens påstand om 6 måneders forlængelse af ungdomssanktionen taget til følge.* (min fremhævnings) Landsretten stadfæstede herefter dommen.

Ved afgørelsen af, om der skal idømmes en forlængelse af ungdomssanktionen, er der noget, der tyder på ud fra de to domme, at følgende elementer formentlig vil indgå i bedømmelsen. Det skal være formålstjenstligt til forebyggelse af yderligere lovovertrædelser, at ungdomssanktionen forlænges. Desuden tages der stilling til den tiltaltes personlige og sociale forhold. Dette kan eksempelvis være i form af, at den unge har massivt behov for støtte til at vende den negative udvikling, og at behandlingen skal foregå uden indflydelse fra tiltaltes omgangskreds og netværk. Desuden lægges der vægt på den begåede kriminalitet, om denne er af grovere personfarlig karakter eller anden alvorlig kriminalitet. Retten følger ikke i alle tilfælde indstillingen fra de sociale myndigheder. I OE2006.s-3624-05 idømmes der således en forlængelse af ungdomssanktionen, selvom de sociale myndigheder finder det mest hensigtsmæssigt at ophæve ungdomssanktionen og idømme en ubetinget eller betinget fængselsdom.

Udgangspunktet, hvorefter ungdomssanktionen ikke bortfalder, fraviges ved grovere kriminalitet, hvor den unge står til længere ubetinget fængselsstraf på omkring 1 år eller mere. I sådanne tilfælde vil ungdomssanktionen bortfalde og erstattes med fængselsstraf, jf. straffeloven § 89 a, stk. 2. Anses den unge på tidspunktet for dommen for den nye kriminalitet for uegnet til socialpædagogisk behandling, har retten også mulighed for at udmåle en ubetinget fængselsstraf, og den resterende del af ungdomssanktionen bortfalder således. Dette vil navnlig være aktuelt, hvor den væsentligste del af ungdomssanktionen er afviklet.⁵⁹

---

⁵⁸ Dommen er også omtalt i afsnit 3.4.

⁵⁹ Ekspertgruppen, 2001 s. 134 ff.

3.8. Statistik⁶⁰

Justitsministeriets forskningsenhed har løbende hvert år, siden ungdomssanktionens ikrafttræden, udgivet en redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere. I det følgende er der ud fra de forskellige redegørelser, angivet antallet af unge idømt en ungdomssanktion, kriminalitetens art, alder, køn, herkomst, tidligere kriminalitet og recidivprocent fra 2001- 2006.⁶¹

3.8.1. Antallet af idømte ungdomssanktioner

Redegørelserne viser, at der er sket en klar vækst i antallet af idømte ungdomssanktioner fra perioden 2001–2006. I år 2001, hvor ungdomssanktionen trådte i kraft, blev 16 unge idømt en ungdomssanktion. I år 2002 blev 61 unge idømt en ungdomssanktion, og i 2003 var antallet af idømte ungdomssanktioner steget til 72. I år 2004 blev 98 unge idømt en ungdomssanktion, i år 2005 var antallet oppe på 101 unge, og i år 2006 blev 118 unge idømt en ungdomssanktion.

3.8.2. Domme fordelt efter kriminalitetens art

I forbindelse med idømmelse af en ungdomssanktion fordelt efter kriminalitetens art er der en betydelig andel af de dømte, der har begået røveri. I år 2001 og 2002 er der sammenlagt 42 unge, der idømmes en ungdomssanktion på baggrund af begået røveri. I år 2003 er antallet af unge 44, i år 2004 er der 52, i år 2005 er der 61, og i år 2006 er antallet helt oppe på 79 unge. Det er således gennemsnitligt over halvdelen af de idømte ungdomssanktioner, der idømmes på baggrund af røveri. Derudover er det voldskriminalitet, som ofte ligger til baggrund for idømmelse af en ungdomssanktion. Dette i form af vold mod tjenestemand, simpel vold efter straffelovens § 244 og § 245, og andre voldsforbrydelser. Voldtægt, andre seksualforbrydelser, tyveri, brandstiftelse, andre ejendomsforbrydelser og narkotika udgør en mindre andel af de idømte ungdomssanktioner.

3.8.3. Domme fordelt efter den dømtes alder på gerningstidspunktet

De unge, der idømmes en ungdomssanktion fordeler sig aldersmæssigt således, at størstedelen af unge er mellem 15-16 år på gerningstidspunktet. Et mindre antal er 17 år. Dette er kendetegnende for alle årene i perioden 2001-2006.

3.8.4. Domme fordelt efter den dømtes køn

Der er en stor overvægt af hankøn i forhold til de unge, der idømmes en ungdomssanktion. Antallet er siden år 2001- 2006 steget fra 68 til 104 han-

---

⁶⁰ Se tabellerne under bilag 1.

⁶¹ Justitsministeriets forskningsenhed: Redegørelser om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere. Oplysningerne er fra de forskellige redegørelser der til sammen strækker sig over perioden 1. juli 2001 - 31. december 2006.

Fra 1. juli 2001 til 31. dec. 2002 (udgivet marts 2003)

Fra 1. jan. 2003 til 31. dec. 2003 (udgivet september 2004)

Fra 1. jan. 2004 til 31. dec. 2004 (udgivet august 2005)

Fra 1. jan 2005 til 31. dec. 2005 (udgivet august 2006)

Fra 1. jan. 2006 til 31. dec. 2006 (udgivet juni 2007)

køn om året. Til sammenligning er der kun et sted mellem 2 og maximalt 14 hunkøn, der årligt idømmes en ungdomssanktion.

3.8.5. Domme fordelt efter den dømtes herkomst og indvandrerstatus

Bortset fra år 2006 er over halvdelen af de dømte af anden etnisk herkomst. Dette i form af både indvandrere og efterkommere. Der er således en overvægt af udlændinge, der idømmes en ungdomssanktion.

3.8.6. Tidligere kriminalitet

Relativt mange – i gennemsnit 41 af de unge, der årligt idømmes en ungdomssanktion, har ingen tidligere afgørelser i forhold til begået kriminalitet. Dette har formentlig sammenhæng med, at den unge har været under den kriminelle lavalder, og dermed ikke er blevet idømt straf for eventuelle begåede strafbare forhold. Derudover danner der sig et billede af, at de unge mest af alt har fået mellem 1 til 3 tidligere afgørelser – i gennemsnit er der i årene 2001–2006, 23 unge hvor dette er tilfældet. Nogle få unge har fået 4-5 tidligere afgørelser eller flere.

3.8.7. Recidiv

Der er af Justitsministeriets forskningsenhed gennemført en recidivundersøgelse, der viser omfanget af ny kriminalitet efter idømt ungdomssanktion. Recidiv er defineret som ny ungdomssanktion, forlængelse af ungdomssanktion, betinget og ubetinget dom, foranstaltningsdom, bøde eller tiltalefrafald. Undersøgelsen viser, at 120 af de i alt 147 unge har begået ny kriminalitet i løbet af to år efter ungdomssanktionens start. Det svarer til en recidivprocent på 82. Arten af de strafferetlige afgørelser for de 120 recidivister fordeles sig således: Én person er idømt en ny ungdomssanktion, mens 28 er idømt forlængelse af ungdomssanktionen. 47 unge er idømt hel eller delvis ubetinget straf, 3 har fået en foranstaltningsdom, 13 har fået en betinget straf, mens 28 har fået en bøde eller et tiltalefrafald. Der er således i langt de fleste tilfælde tale om recidiv til forholdsvis alvorlig kriminalitet, idet mindre end hver fjerde af recidivisterne alene har fået bøde eller et tiltalefrafald som følge af den nye kriminalitet.⁶² Med henblik på at sammenligne recidivprocenten, er der lavet en undersøgelse for de unge under 18 år, som i en periode på 3½ år inden ungdomssanktionens ikrafttræden, idømtes en hel eller delvis ubetinget fængselsstraf mellem 30 dage og 1½ år. Det er unge, der muligvis ville være idømt en ungdomssanktion, såfremt denne eksisterede. Samlet viser undersøgelsen, at indenfor to år efter dom er 83 procent af de unge recidiveret. Umiddelbart er der således stort set lige mange, der recidiverer efter en idømt ungdomssanktion og en ubetinget fængselsstraf.⁶³

3.9. Sammenfatning

Målgruppen for ungdomssanktionen er fastlagt ud fra fire kriterier. Et alderskriterium, et kriterium der knytter sig til den unges forhold, et kriterium, der fastlægges ud fra den straf, den unge lovovertræder ellers ville blive

⁶² Redegørelse om ungdomssanktionens forløb, JM 2006 s. 26 ff.

⁶³ Justitsministeriets forskningsenhed understreger dog, at der ikke ud fra dette kan udledes noget om ungdomssanktionens effekt idet det kræver, at der korrigeres for eventuelle forskelle mellem de to sammenlignelige grupper.

idømt, og endelig et kriterium der angår kriminalitetens art. Foranstaltningen består af tre faser, et indledende ophold i sikret afdeling, derefter et ophold i åben afdeling og en udslusningsfase. Faserne er relativt ufleksible, da der ofte benyttes samme varighed af faserne for de enkelte unge. Der findes dog domme, hvor der tages hensyn til den unges individuelle behov. Retten har kompetencen til at idømme en ungdomssanktion, og de sociale myndigheder står for nærmere udfyldning af indholdet. De sociale myndigheder laver en indstilling til retten, om den unge er egnet til socialpædagogisk behandling, men da retten ikke er bundet af denne indstilling, griber ungdomssanktionen ind i den sædvanlige fordeling af kompetencer mellem retten og de sociale myndigheder, hvilket kan være betænkeligt. Hvis den unge begår ny kriminalitet, er det overordnede synspunkt, at dette ikke indebærer, at ungdomssanktionen bortfalder, og ungdomssanktionen kan heller ikke konverteres til en almindelig fængselsstraf. Dette kan indebære et spild af ressourcer, hvis den unge ikke kan motiveres til at medvirke eller er destruktiv i behandlingsforløbet. Antallet af idømte ungdomssanktioner stiger, der er en overvægt af hankøn og unge af anden etnisk herkomst. Mange af de unge undergivet en ungdomssanktion begår ny kriminalitet – hele 82 procent recidiverer, og der er i mange tilfælde tale om forholdsvis alvorlig kriminalitet.

4. Kritik af ungdomssanktionen

Justitsministeriets forskningsenhed og **Socialforskningsinstituttet** har løbende evalueret ungdomssanktionen. Justitsministeriets forskningsenhed har i denne forbindelse udarbejdet to kvantitative redegørelser, som lægger vægt på varighed af anbringelser, antallet af institutionsskift, årsag til institutionsskift mv.⁶⁴ Socialforskningsinstituttets evaluering er beskrevet i to kvalitative rapporter, som bygger på interviews med institutioner og unge.⁶⁵

For at få et yderligere indblik i afviklingen af ungdomssanktionen i praksis har jeg kontaktet og gennemført interviews med forstander for Grenen, psykolog **Lars Emil Andersen** og socialrådgiver på Ungecenter Eghøj, **Inge Egeberg**.⁶⁶ Grenen er en institution for kriminelle eller kriminalitetstruede unge mellem 12 og 18 år. Kerneydelsen er døgnanbringelse af unge i sikrede og særligt sikrede afdelinger. Desuden varetager Grenen anbringelse i åbne afdelinger. Grenen har således mulighed for at afvikle alle 3 faser af ungdomssanktionen. Ungecenter Eghøj, er en åben døgninstitution for unge i alderen 14-18 år. De modtager blandt andet unge, der skal afvikle fase 2 og 3 af ungdomssanktionen. Lars Emil Andersen og Inge Egebergs synspunkter vil løbende blive anført.

---

⁶⁴ Delredegørelse om forløbet af ungdomssanktionens første år, JM 2004 og redegørelse om ungdomssanktionens forløb, JM 2006. Delredegørelsen er baseret på de første ungdomssanktioner der er idømt – i alt 72 domme afsagt i perioden fra 2001 til medio februar 2003 er inkluderet. Redegørelsen om ungdomssanktionens forløb vedrører det samlede forløb af de første 148 ungdomssanktioner der er afsagt siden sanktionens ikrafttræden og frem til begyndelsen af januar 2004.

⁶⁵ SFI - Ungdomssanktionen på vej og SFI - Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning.

⁶⁶ Se interviewene under bilag 2 og 3.

4.1. De forskellige kritikpunkter

Der er fremkommet en del kritik af ungdomssanktionen. I det følgende er de væsentligste kritikpunkter fremhævet.

4.1.1. Mange miljøskift

Ekspertgruppen(1) lægger vægt på, at der ikke sker for mange miljøskift i forbindelse med afviklingen af ungdomssanktionen.⁶⁷ Ud fra Justitsministeriets forskningsenhed fremgår det dog, at mange af de unge alligevel har uplanlagte skift mellem de sikrede afdelinger. I gennemsnit har de unge to ekstra overførsler pr. person. De hyppigste årsager er adfærdsproblemer i form af vold, truende adfærd, hærværk eller lignende. Overførsel kan også ske, fordi den unge har rømmet fra den sikrede afdeling. Dette vanskeliggør et kontinuerligt socialpædagogisk forløb for den unge. Hvis behandlingen afbrydes hyppigt som følge af skiftende opholdssteder, er det umiddelbart svært at forestille sig, at der bliver tale om en længerevarende socialpædagogisk påvirkning, da de forskellige opholdssteder ikke nødvendigvis arbejder ud fra samme pædagogiske grundprincipper.⁶⁸ Da stabilitet og kontinuitet i anbringelses- og behandlingsforløbet er af stor vigtighed for at opnå gode resultater, er mange miljøskift således et alvorligt problem.⁶⁹ Socialforskningsinstituttet anfører, at overgangene skaber stor usikkerhed for de unge, og de føler sig flyttet rundt uden formål. De mange sceneskift vanskeliggør mulighederne for at skabe sammenhæng i forløbet.⁷⁰ Ifølge Lars Emil Andersen er de mange uplanlagte skift mellem institutionerne udtryk for et offentligt omsorgssvigt. Et optimalt forløb er, hvor der er organisatorisk sammenhæng lige fra varetægtsurrogat, sikret institution, åben institution og udslusning. Det skal opleves som et samlet forløb i en og samme institution med samme behandlingskultur.⁷¹

4.1.2. Mangel på pladser

Ifølge Justitsministeriets forskningsenhed er det et gennemgående problem at finde ledige pladser til de unge på egnede institutioner/opholdssteder. Det skyldes, at der ikke er plads på institutionerne, eller at opholdsstedet har en anden målgruppe/ikke er egnet til at håndtere den unge på grund af dennes adfærd. I mere end en tredjedel af sagerne⁷² er der noteret problemer med at finde ledige pladser på egnede opholdssteder. Dette gælder både pladser til fase 1 og fase 2. Det medfører i nogle tilfælde, at sanktionens påbegyndelse udskydes, at den unge opholder sig længere end planlagt i en sikret afdeling, at en tilbageførsel bliver opgivet, at optimale anbringelsessteder, der tilgodeser den unges behov, ikke er mulige at skaffe, at der må findes midlertidige løsninger, at den unge løslades til hjemmet, eller, i enkelte tilfælde, at den unge udskrives af ungdomssanktionen.⁷³ Socialrådgiver Inge Egeberg anfører, at det relativt ofte opleves, at den unge er blevet idømt en ungdomssanktion, og hvis den unge ikke allerede er varetægtsfængslet i surrogat, så

⁶⁷ Ekspertgruppen, 2001 s. 125 ff.

⁶⁸ Delredegørelse om forløbet af ungdomssanktionens første år, JM 2004 s.17 ff.

⁶⁹ Redegørelse om ungdomssanktionens forløb, JM 2006 s. 31.

⁷⁰ SFI - Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning s. 37 ff.

⁷¹ Se bilag 2.

⁷² Ud af i alt 72 idømte ungdomssanktioner.

⁷³ Delredegørelse om forløbet af ungdomssanktionens første år, JM 2004 s. 15.

er der ingen plads at få, og den unge må herefter gå derhjemme og vente. Som en konsekvens af mangel på pladser og det efterfølgende store pres på de sikrede afdelinger er der heller ikke altid mulighed for tilbageførsel. Resultatet bliver, at de unge vilkårligt tilbageføres, og hvis der ikke er plads, bliver tilbageførslen opgivet.⁷⁴ Ifølge Lars Emil Andersen er der mangel på pladser, men det skyldes, at de unge i dag sidder længere tid på de sikrede afdelinger.⁷⁵

4.1.3. Handleplaner

Handleplanerne varierer ifølge Justitsministeriets forskningsenhed betydeligt i kvalitet. Indholdsmæssigt er nogle handlingsplaner primært referater af, hvad der *er* sket og meget lidt om, hvad der *skal* ske. Ganske mange er forholdsvis diffuse og abstrakte og konkrete indsatsområder beskrives sjældent. Der findes dog en mindre del af handleplanerne, der angiver både konkrete mål og veje til at opnå disse.⁷⁶ Det centrale for handleplanerne er ifølge ekspertgruppen(1), at der er tale om et individuelt program, som indeholder et langsigtet perspektiv, og hvor der følges op på hele forløbet.⁷⁷ Det synes tilsyneladende ikke at være tilfældet i praksis. Næsten alle de unge angiver, at der ikke er nogen plan, eller at planen ikke står klart for dem, og kun består af enkeltpunkter. Fælles for alle institutioner er ifølge Socialforskningsinstituttet en frustration over, at i hvert fald nogle kommuner angiveligt ikke opfylder de opgaver, der påhviler dem i forhold til udarbejdelsen af handleplaner. Det anføres, at *"kommunerne synes, at ungdomssanktionen er en rigtig god idé, men de har ingen planer for det videre forløb."* De fleste institutioner melder om samme typer af problemer som før sanktionens ikrafttrædelse. Manglende handleplaner, sporadisk kendskab og ringe kontakt til de unge og for lidt "skræddersyning" i forbindelse med valg af åbent anbringelsessted.⁷⁸ Kommunen overholder således ikke i alle tilfælde lovkravet om udarbejdelse af handleplanerne, selvom indholdet af disse synes særligt væsentligt i forbindelse med ungdomssanktionen, da der er flere aktører og faser at holde sammen på.⁷⁹ Lars Emil Andersen mener heller ikke, at kommunen hidtidigt har levet op til kravet om at udarbejde handleplaner. Som et eksempel på dette fremhæver han, at kommunen skal udarbejde en foreløbig handleplan senest 7 dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet. I de seks år Lars Emil Andersen har arbejdet med ungdomssanktionen, har han endnu aldrig set sådan én. Ligeledes oplever Lars Emil Andersen, at handleplanen ikke kommer med ved indstillingen til ungdomssanktionen og at de ikke bliver revurderet senere hen alt efter den unges udvikling.⁸⁰

4.1.4. Indholdet af ungdomssanktionen

Det fremgår af redegørelsen fra Justitsministeriets forskningsenhed, at omfanget af behandling og andre tiltag på anbringelsesstederne er ganske be-

---

⁷⁴ Se bilag 3.

⁷⁵ Se bilag 2.

⁷⁶ Delredegørelse om forløbet af ungdomssanktionens første år, JM 2004 s. 10 ff.

⁷⁷ Ekspertgruppen, 2001 s.128 f.

⁷⁸ SFI – Ungdomssanktionen på vej s. 27 ff.

⁷⁹ SFI – Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning s. 30.

⁸⁰ Se bilag 2.

grænset. Kognitive adfærdsprogrammer og andre behandlingstiltag er stort set ikke eksisterende. Der er ikke altid de kompetencer til rådighed, som sikrer et acceptabelt behandlingsforløb. Fx. er misbrug og psykiske lidelser udbredte problemer blandt de unge, og de faglige kompetencer på dette felt er sjældent dækket ind. I fase 1 får nogle få unge undervisning, og der kan være mulighed for lidt beskæftigelse. Under fase 2 er stort set alle de unge i gang med uddannelse eller arbejde.⁸¹

4.1.5. Længstetiden for ophold i institutionen og tilbageførsel

Ifølge Justitsministeriets forskningsenhed er den unge i en del tilfælde⁸² institutionsanbragt i længere tid, end der er hjemlet mulighed for efter straffeloven § 74 a, stk. 2, og over halvdelen af de unge i redegørelsen påbegynder aldrig fase 3, men afvikler hele ungdomssanktionen på sikrede og åbne anbringelsessteder. Det kan være mere eller mindre frivilligt fra den unges side. I otte af tilfældene har den unge givet sit samtykke til det forlængede ophold i institutionen. Overskridelsen af den tilladte grænse er op til et halvt år og i gennemsnit på 125 dage.⁸³

I forhold til tilbageførsel af den unge er det usikkert, om alle kommuner anvender samme kriterier og retningslinjer ved vurderingen af, om der skal træffes afgørelse om tilbageførsel. Endvidere anføres det at ingen af de unge, omfattet af redegørelsen, har benyttet sig af at få tilbageførslen prøvet af domstolene efter straffeloven § 74 a, stk. 3, hvilket kan skabe formodning om, at de unge ikke får information om denne rettighed. Det bør ifølge Justitsministeriets forskningsenhed overvejes, om det skal indskræpes overfor kommunerne, at de ved tilbageførsel har en forpligtelse til at informere den unge om muligheden for domstolsprøvelse.⁸⁴ Lars Emil Andersen giver udtryk for, at de unge ikke oplyses tilstrækkeligt om muligheden for domstolsprøvelse ved tilbageførsel.⁸⁵ Inge Egeberg mener derimod, at de unge får oplysning om domstolsprøvelse, men kender ikke til et eneste tilfælde, hvor denne mulighed er udnyttet.⁸⁶

4.1.6. Anke af domme og flere samtidige domme

Anke af domme om ungdomssanktionen kan ifølge Justitsministeriets forskningsenhed skabe problemer i forhold til fastsættelsen af sanktionens starttidspunkt. Praksis med hensyn til fastsættelsen varierer. I nogle ankesager fastsættes starttidspunktet til datoen for dommen i 1. instans, mens andre fastsættes til datoen for 2. instans. Et andet problem, der påpeges, er, når den unge får flere domme. Hvis den unge på grund af ny kriminalitet idømmes en ubetinget straf, mens de afvikler ungdomssanktionen, modvirker det målet med ungdomssanktionen, og demotiverer den unge. Ifølge Justitsministeriets forskningsenhed anses det for væsentligt at finde en løsning på dette problem. Det kan fx. være i form af at ny kriminalitet afhængig af dennes karakter, enten medfører en forlængelse af ungdomssanktionen efter

⁸¹ Delredegørelse om forløbet af ungdomssanktionens første år, JM 2004 s. 8 ff.

⁸² I alt 21 af de første 148 unge der er idømt en ungdomssanktion, jf. Delredegørelsen om ungdomssanktionens forløb, JM 2006 s. 2 og s. 11.

⁸³ Ibid. s. 11.

⁸⁴ Ibid. s. 34 f.

⁸⁵ Se bilag 2.

⁸⁶ Se bilag 3.

straffeloven § 74 a, stk. 2 eller bortfald af denne og idømmelse af en ny (fælles)straf. Således vil man undgå, at den unge efter ungdomssanktionens afslutning skal afsone en ubetinget fængselsstraf.⁸⁷

4.1.7. Økonomi

Socialforskningsinstituttet anfører, at de sikrede institutioner finansieres efter en grundtakstmodel, hvilket betyder, at kommunernes og amternes bidrag til driften er uafhængig af, om den pågældende kommune og amt benytter pladserne. Der betales efter objektive kriterier, som afhænger af antallet af unge mellem 15 og 17 år. Det betyder, at den konkrete anbringelse i en sikret afdeling ikke direkte belaster den unges opholdskommune eller amtskommune. I de åbne institutioner er det derimod den anbringende kommune, der alene og direkte betaler for anbringelsen. Det er således dyrere for en kommune at have en ung anbragt i åben plads end sikret regi. Flere af de sikrede institutioner rejser spørgsmålet, om kommunerne kan være styret af "kassetænkning," hvilket ifølge Socialforskningsinstituttet synes bekræftet af, at længden af fase 1, der som regel er angivet "op til" 2, 4 eller 6 måneder, angiveligt ofte udnyttes fuldt ud.⁸⁸

4.1.8. Samarbejdet mellem sagsbehandlere og institutioner

Ifølge Socialforskningsinstituttet fungerer samarbejdet mellem sagsbehandlere og institutioner ikke altid optimalt. Der er således eksempler på kompetencestridigheder mellem sagsbehandler og institutioner fx i anledning af overførsler eller tilbageførsel af den unge. Derudover rettes der kritik fra begge sider mod hinanden. Der sættes spørgsmålstejn ved sagsbehandlerens kompetence til at planlægge et behandlingsforløb, der er fagligt forsvarligt og individuelt tilpasset, og der sættes spørgsmålstejn ved institutionernes kompetence til at arbejde med de unge.⁸⁹

4.1.9. Straf eller tilbud?

Socialforskningsinstituttet mener, at der hersker forvirring om, hvorvidt ungdomssanktionen er en straf eller et tilbud: "*ingen kan finde ud af det; de unge tror de afsoner og nogle gange tror personalet det også*" og "*på den ene side er der noget godt i at kunne sige til de unge at de får et tilbud. Men det er jo problematisk, når beredskabet på den anden side ikke er der.*"⁹⁰

Meget udbredt er en stor vrede fra de unges side over at være idømt sanktionen. En ung udtaler "*Jamen ungdomssanktionen, det er værre end straf. Jeg føler det, som om jeg er et forsøgsdyr.*"⁹¹

De fleste unge giver udtryk for, at sanktionens længde er ubærlig, og at de hellere ville have foretrukket en ubetinget fængselsdom. Der er forhold omkring tidsudmålingen der bidrager til forvirringen: "*To år er også et langt forløb at overskue for en 15-16-årig. Det opleves som uretfærdigt af de unge, at varetægtsperioden ikke fratrækkes som ved anden dom. Og så er der formuleringen om "op til" 2,4 eller 6 måneder i fase 1. De unge får det*

⁸⁷ Delredegørelse om forløbet af ungdomssanktionens første år, JM 2004 s. 22 ff.

⁸⁸ SFI – Ungdomssanktionen på vej s. 18 ff.

⁸⁹ SFI – Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning s. 44 ff.

⁹⁰ SFI – Ungdomssanktionen på vej s. 21.

⁹¹ SFI – Ungdomssanktionen i kvalitativ belysnings s. 61.

*indtryk, at hvis de opfører sig ordentligt kommer de hurtigt videre, men det er jo ikke tilfældet.”*⁹²

Ungdomssanktionen er, som ovenfor anført, sammensat af en strafferetlig sanktion og en socialretlig indsats. Det, at foranstaltningen fastsættes ved dom, betyder, at behandlings- og resocialiseringsindsatsen risikerer at blive opfattet af den dømte som en straffeforanstaltning. Det kan have negative konsekvenser for den unges motivation for at medvirke til gennemførelsen af indsatsen.⁹³ Socialarbejderen har i forløbet modsatrettede funktioner. På den ene side står de som udøver af en straf og på den anden side, skal de yde hjælp og støtte til de unge. Denne position underminerer potentielt mulighederne for, at der kan opbygges den nødvendige tillid. Dobbeltrollen skaber stor modstand hos de unge, og gør det derved svært at motivere de unge og inddrage dem i forløbet.⁹⁴

4.2. Anden kritik

Der er fra flere sider i faglitteraturen fremført kritik af ungdomssanktionen. Her skal særligt fremhæves lektor, lic.jur. Jørn Vestergaard og lektor, lic.jur. Anette Storgaard.

Jørn Vestergaard anfører med rette, at det grundlæggende problem med ungdomssanktionen er, at der ikke eksisterer en konkretiseret og bæredygtig vision for, hvad foranstaltningens indhold egentlig skal være. Jørn Vestergaard kritiserer, at der savnes såvel et kundskabsmæssigt som et etisk fundament under ungdomssanktionen, hvilket indebærer særdeles vidtgående og skønsbetonede indgreb i den personlige frihed og integritet, og som, ifølge Jørn Vestergaard, udsætter unge lovovertrædere for pønale reaktioner, der er markant strengere end tariffen overfor voksne kriminelle.⁹⁵

De væsentligste problemer i forbindelse med ungdomssanktionen er ifølge Jørn Vestergaard, at der er usikkerhed omkring sanktionens indhold både i forhold til substans, funktionsmåde og effekt. Ligeledes er der usikkerhed omkring anvendelsesområdet, i form af kriminalitetskrav og social profil, og den individuelle doms konkretisering i forhold til indhold og koncipering. Desuden er der usikkerhed i forhold til principper for udmøntning og fuldbyrdelse, herunder anbringelse, udslusning og overgang til efterværn. Jørn Vestergaard retter yderligere kritik mod rammerne af ungdomssanktionen, som han anser for ufleksible, både i forhold til længstetider, institutionstyper og reaktioner ved sammenbrud. Derudover mener han, at der er en uholdbar decentralisering af planlægning og styring, ligesom der er utilstrækkelig basis for rekruttering og fastholdelse af kvalificeret personale. Desuden mener Jørn Vestergaard, at der er tale om en uforholdsmæssig indgrebsintensitet, mangel på proportionalitet og et fravær af ensartethed, forudsigelighed og grundlæggende retssikkerhed på alle processens stadier. Jørn Vestergaard anfører, at *”realiteten er, at ungdomssanktionen både principielt og på sine egne præmisser savner legitimitet. Som straf er den gennemgående hamrende uretfærdig. Som behandling er den fundamentalt*

---

⁹² SFI – Ungdomssanktionen på vej s. 21.

⁹³ SFI – Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning s. 49.

⁹⁴ Ibid. s. 15 ff.

⁹⁵ Vestergaard, Unge kriminelle s. 150 ff.

*ineffektiv. Som socialretlig praksis er den udtryk for et voldsomt indgreb i den individuelle frihed og personlige integritet.”*⁹⁶

Anette Storgaard sammenligner ungdomssanktionen med det afskaffede ungdomsfængsel, der var udsat for stor og relevant kritik, ikke mindst på grund af sin tidsubestemthed og den dermed sammenhængende mangel på proportionalitet i forhold til den begåede kriminalitet.⁹⁷ Anette Storgaard anfører, at *”ungdomssanktionen kan bedst betegnes som en straf i behandlingsklæder. Den tilstræbte balancegang imellem straf og behandling forekommer lige så udfordrende, som at gå på line med bind for øjnene. Det ville have været klogere og mere værdigt for retssamfundet om man tilbød den rette hjælp og støtte, herunder om nødvendigt i institutionsregi, til alle med behov for det – uden at de skulle kvalificere sig igennem kriminalitet. Dernæst burde man uden undtagelse tillægge alle vore straffe straffens centrale og vigtige kendetegn som ensartethed i retsanvendelsen, tidsbestemthed og proportionalitet mellem forbrydelse og straf. Der er sagt meget – men ikke nok – om ungdomssanktionen! Dens forgænger, ungdomsfængslet, blev afskaffet på grund af fejl og mangler. Det var nok forventeligt at også reinkarnationen blev en misdannelse.”*⁹⁸

Det kan således konstateres at, Jørn Vestergaard er stærk opponent til ungdomssanktionen. Foranstaltningen er ifølge Jørn Vestergaard inderligt overflødig og dybt betænkelig, og han opfordrer til at ungdomssanktionen afskaffes.⁹⁹ Anette Storgaard retter kritik mod ungdomssanktionen, som hun anser for at være ugennemsigtig, urimelig tung, uretfærdig og en straf i behandlingsklæder.¹⁰⁰

4.3. Styrkelse af ungdomssanktionen

I forlængelse af den ganske stærke kritik af ungdomssanktionen, blev der nedsat en **ekspertgruppe(2)**.¹⁰¹ Denne fik til opgave, at *”identificere de områder vedrørende ungdomssanktionens indhold, som kan forbedres. Gruppen skal derimod ikke beskæftige sig med de retlige rammer for ungdomssanktionen, som henhører under Justitsministeriet.”*¹⁰² Ekspertgruppen(2) skulle komme med konkrete forslag til, hvorledes der skabes sammenhæng mellem de 3 faser i ungdomssanktionen, og hvordan behovet for at styrke den socialpædagogiske behandling og samarbejdet mellem kommunerne, institutionerne, de unge og forældrene dækkes, herunder sikre operationelle handleplaner og reducere de hyppige flytninger. Som led i ekspertgruppens(2) arbejde, blev der foretaget en gennemgang af 25 sager, hvor unge var idømt en ungdomssanktion. Ekspertgruppen(2) kom frem til, at det vil være hensigtsmæssigt at lave en grundig udredning af den unge. Denne skal laves af kommunen eller institutionen, hvis den unge er i varetægtsurrogat, og skal være styrende for indholdet i de 3 faser. Udredningen skal være med til at sikre kontinuitet, så den unge ikke fejlplaceres på et anbringelsessted, der ikke kan tage sig af de særlige problemer, den unge har. Udredningen skal også angive, om den unge i det hele taget er egnet til ung-

⁹⁶ Ibid. s. 153.

⁹⁷ Se nærmere om ungdomsfængslet under afsnit 2.1.

⁹⁸ Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen s. 335.

⁹⁹ Information: Ungdomsstraf skaber kriminelle, 2003.

¹⁰⁰ Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen s. 334.

domssanktionen.¹⁰³ Det anbefales af ekspertgruppen (2), at der opstilles nogle minimumskrav for, hvad udredningen skal indeholde, og at denne iværksættes hurtigst muligt i forløbet.

Der skal udarbejdes en fyldestgørende handleplan for at sikre sammenhængen mellem faserne, og opstille målsætninger på kort og lang sigt. Derudover skal de løbende følges op og justeres i forhold til den unges udvikling og behov. Det er kommunens ansvar, at der sikres sammenhæng i faserne. Der skal arbejdes ud fra, at dommen alene angiver rammerne for sanktionen, og at disse kan tilpasses den unges behov.¹⁰⁴ Det anbefales, at kommunen fastsætter nogle overordnede retningslinjer for, hvordan sammenhængen mellem de 3 faser sikres. Dette kan fx. ske ved at ansætte en koordinator, som følger den unge gennem hele forløbet og koordinerer indsatsen i de enkelte faser. Koordineringen kan blandt andet foregå ved netværksmøder, hvori den unge, forældre, koordinator, sagsbehandler repræsentanter for anbringelsesstederne og andre relevante samarbejdspartnere deltager.¹⁰⁵

Det er svært at opnå kontinuitet, når der skiftes anbringelsessteder i stort omfang. Nogle af de skift kan hindres ved, at personalet uddannes til at afværge og håndtere de voldelige situationer der opstår, og som ofte er årsag til, at den unge må forlade institutionen. Det er vigtigt at få inddraget den unge og forældrene fra start, og at de motiveres til at indgå i et samarbejde med kommunen og anbringelsesstederne for at sikre et godt forløb af ungdomssanktionen. Der kan fx. udarbejdes noget trykt materiale, som kan være med til at fremme forståelsen af ungdomssanktionen.

I forhold til fordelingen af kompetence og ansvar er det kommunen, der har det overordnede ansvar, mens anbringelsesstedet redegør for indholdet i behandlingen. Der skal lægges vægt på den socialpædagogiske indsats og ikke på straf. Derudover anbefales det, at de ansattes kvalifikationer styrkes i form af efteruddannelse eller specialistuddannelse og at anbringelsesstederne gør sig det klart, hvilke metoder man vil gøre brug af i arbejdet med de unge.

På baggrund af ekspertgruppens(2) rapport, blev der i marts 2007 fremsat forslag til lov om ændring af lov om social service, der senere blev vedtaget og trådte i kraft 1. august 2007.¹⁰⁶ Lovforslaget vedrører *alene* indholdet af ungdomssanktionen, hvilket betyder at der er ændringer i lov om social service men ikke i straffelovens regler. Dette skyldes, at der afventes en undersøgelse af effekten af ungdomssanktionen, herunder tallene for recidiv fra Justitsministeriets forskningsenhed, som forventes at være færdig i 2008. Justitsministeriet skriver 6. december 2006 at, ”*når effektevalueringen*

---

¹⁰¹ Ekspertgruppen fra 2005 bestod af **afdelingschef** Grethe Bus, Socialministeriet (**formand**). **Medlemmer:** **Afdelingschef** Lilian Våben-Fyns Amt, **Forskningschef** Britta Kyvsgaard-Justitsministeriet, **Forskningsleder** Bo Ertmann- Teori og metodecentret, **konsulent** Esther Malmberg – UFC-Børn og Unge, **afdelingsleder** Tine Toftning-Akademiet (senere afløst af forstander Jens Asger Hansen), **forstander** Jørgen Frølich Rasmussen-Bakkegården, **forstander** Jacob Arnsstrup, Egely, **forsknings og udviklingsdirektør** Nils Åkesson- Statens Institutionsstyrelse i Sverige. **Sekretariat:** **Fuldmægtig** Anders Plougmand- Socialministeriet, **fuldmægtig** El-linor Colmorten-Socialministeriet.

¹⁰² Ekspertgruppen, 2005 s. 5 ff.

¹⁰³ Ekspertgruppen, 2005 s. 18.

¹⁰⁴ Ibid. s. 9.

¹⁰⁵ Ibid. s.11 ff.

¹⁰⁶ L 2007- 06- 06 nr. 545.

af ungdomssanktionen foreligger, vil Justitsministeriet overveje, om der måtte være behov for at foretage ændringer af ungdomssanktionen.”¹⁰⁷

Lovændringen indeholder **3 elementer**, som alle har til formål at styrke ungdomssanktionen.

For det **første** skal der tilknyttes en koordinator til den unge gennem hele forløbet, som skal medvirke til at sikre sammenhængen i de tre faser. Derudover skal koordinatoren også være rådgiver for den unge og afholde møder med den unge, forældrene og andre relevante parter, hvor der løbende skal følges op på målene, der er fastlagt i handleplanen.

Som det **andet** element skal handleplanerne målrettes, så det sikres, at de unge kommer i gang med uddannelse eller i beskæftigelse. Det skal se- nest i forbindelse med den første vurdering konkretiseres, hvordan de over- ordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen.

For det **trede** gives der mulighed for at undersøge den unges person eller opholdsrum på de sikrede afdelinger, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for, at sikre at ordensbestemmelser overholdes, eller sikkerheds- hensyn iagttages. Baggrunden herfor er, at de sikrede afdelinger selv har anmodet om at få en klar adgang til at undersøge den unges person eller væ- relse.¹⁰⁸

Derudover er der afsat midler til styrkelse af ungdomssanktionen på to punkter, som ikke kræver lovændringer. Der skal udarbejdes en beskrivelse af, hvilke forhold anbringelsessteder, som skal modtage de unge, skal leve op til, og der skal udvikles et dokumentationssystem med henblik på at do- kumentere indsatsen og forbedre indsatsen på sigt, da ekspertgruppen(2) mener, at der generelt mangler dokumentation for, om anbringelse af unge på institution er den rette løsning. Der er endnu ikke fastlagt en model for dokumentationssystemet.¹⁰⁹

4.4. Forskellige holdninger til lovændringen

Ifølge **Børnerådets** høringssvar til lovforslaget,¹¹⁰ anser Børnerådet det for positivt, at der skabes større sammenhæng mellem de tre faser, og der kommer større fokus på, at de unge kommer i gang med en uddannelse eller beskæftigelse. Ligeledes er det positivt, at den unge får tilknyttet en voksen, som skal følge den unge gennem alle tre faser. Derimod er Børnerådet usik- ker på, om det er en god idé, at det er koordinatoren af netværksmøderne, der samtidig skal være den unges fortrolige og rådgiver. Det kan være van- skeligt for den voksne fortrolige at være neutral i netværkskoordinatorrollen og omvendt. Børnerådet foreslår, at der sættes specielt fokus på i uddannel- sen af koordinatorene, hvordan de forskellige roller skal varetages, og at den voksne først og fremmest er den unges fortrolige, da meget vil være tabt, hvis den unge mister tilliden til vedkommende. Samtidig er det vigtigt, at ordningen løbende evalueres, for at sikre at det fungerer – også i praksis.

¹⁰⁷ Justitsministeriet – Lovafdelingen: Afsendt d. 6. december 2006 til Folketinget. www.jm.dk

¹⁰⁸ Elementet om undersøgelse af den unges person eller opholdsrum på de sikrede afdelinger vil ikke blive be- handlet nærmere i denne afhandling.

¹⁰⁹ L181 – Forslag til lov om ændring af lov om social service. En mulighed for et dokumentationssystem er det svenske system ADAD eller det sociale Indikator Projekt (SIP).

¹¹⁰ Børnerådet, 2007.

Dansk Socialrådgiverforening m.fl. anfører i deres høringsvar til lovforslaget,¹¹¹ at der er enighed om at styrke ungdomssanktionen med hensyn til sammenhæng og kontinuitet. Dansk Socialrådgiverforening m.fl. håber især, at en koordinator kan være med til at styrke sanktionen, da de unge, der er idømt en ungdomssanktion, har brug for ro og stabilitet i en lang tids sammenhængende indsats. Der skal ske en målretning af handleplanerne, så der bliver fokus på uddannelse og beskæftigelse, og koordinatoren er en mulighed for, at der bliver etableret et bindeled mellem faserne i et forsøg på, at ungdomssanktionen kommer til at virke for en samlet indsats. Dansk Socialrådgiverforening m.fl. anfører endvidere, at ” *det bliver ikke – for nu at udtrykke det mildt – nogen ukompliceret rolle at være koordinator.*” Man bør derfor løbende være opmærksom på, hvordan det i praksis kommer til at fungere. Derudover fremhæver de med rette, at ” *vi beklager imidlertid, at der ikke er overvejelser om selve foranstaltningens grundstruktur. Vi kan godt være i tvivl om, hvor langt man kan komme med en ny person bygget ”ovenpå” sanktionen og med endnu en udbygning af handleplanerne med nye elementer.*”

I forhold til Koordinatorrollen anfører **Børne- og Kulturchefforeningen**, at det virker som en unødigt øget detaljering af lovgivningen, at der indføres et nyt begreb – koordinator - for denne gruppe unge. Det er Børne- og Kulturchefforeningens opfattelse, at funktionen kan indeholdes i de allerede eksisterende muligheder i lovgivningen vedrørende kontaktperson/personlig rådgiver samt mentorordninger. Samtidig påpeges det, at det kan vise sig ansættelsesmæssigt urealistisk at sikre, at tilknytningen bliver til én voksen, om end målsætningen herom er fornuftig.¹¹²

Jørn Vestergaard anfører, at lovændringen peger i den rigtige retning, men han mener ikke, at det er tilstrækkeligt, ” *Jeg tror ikke, at vi opnår meget gennem disse ændringer.*”¹¹³

Lars Emil Andersen ser overordnet positivt på lovændringen af lov om social service. Han udtrykker dog bekymring i forhold til, om kommunen vil overholde de nye lovkrav til handleplanerne, og indtil videre er der kun én ung på institutionen, der har fået tilbudt en koordinator. Ifølge Inge Egeberg var der ingen, der var forberedt på lovændringen, og hun stiller spørgsmålstegn ved koordinatorrollen. ” *Det kom ligesom ind ad bagdøren. Det synes ikke særlig gennemtænkt og hvem skal de personer være?*” Det er ifølge Inge Egeberg et unødvendigt led, og der er endnu ingen af de unge på afdelingen, der har fået tilbudt en koordinator. Inge Egeberg mener, at der skal være fokus på beskæftigelse og uddannelse og laves handleplaner med målsætninger. Men for de unge, der er idømt en ungdomssanktion, er der meget lang vej til arbejdsmarkedet.¹¹⁴

4.5. Svensk ret

Sverige indførte i 1999 sanktionen **sluten ungdomsvård** for unge i alderen 15-17 år, som har begået en alvorligere forbrydelse (begått brott). De unge

---

¹¹¹ Dansk Socialrådgiverforening, 2007.

¹¹² Høringsvar – BFK.

¹¹³ Dagbladet Arbejderen, Sanktionen der ikke virker.

¹¹⁴ Se bilag 2 og 3.

kan idømmes sanktionen i stedet for fængselsstraf.¹¹⁵ Sluten ungdomsvård er en tidsbestemt straf, men indebærer samtidig at behandlingstanken betones, eftersom den tid, som den dømte opholder sig på ungdomshjemmet, anvendes til pleje og behandling. Retten fastsætter en anbringelsestid, som skal stå i rimeligt forhold til den ellers forskyldte fængselsstraf. Rammen går fra to uger indtil fire år. Den faktiske anbringelsestid må ikke overstige den straffetid, som ellers ville blive afsonet i fængsel. Det er således lovovertrædelsen og ikke behandlingsbehovet, som afgør straffens længde.¹¹⁶ Retten skal tage i betragtning, at domfældte ikke har adgang til prøveløds-ladelse, og tid anbragt i varetægt eller surrogat herfor fradrages.¹¹⁷ Statens institutionsstyrelse (SiS) har ansvaret for selve afsoningen. Statens institutionsstyrelse bestemmer, hvor den unge dømte skal placeres, og hvordan forløbet skal planlægges og gennemføres. Dette sker i nært samarbejde med socialtjänsten i den unges hjemsted. Der skabes hermed en ensartethed i praksis i forhold til beslutninger om placeringer, overførsel, udgang m.m. Behandlingen begynder med en udredningsperiode. Under udredningen planlægges der en indsats for at modvirke den dømtes kriminalitet og samtidig laves der en risiko- og behovsvurdering. Sluten ungdomsvård indledes med et ophold i sikret afdeling, men dette skal snarest muligt afløses af anbringelse i almindelig døgninstitution. Den dømte skal dermed overgå til mere åbne former, når den unge gør fremskridt. Der findes i Sverige forskellige typer af afdelinger med varierende lukkethed og et sikkerhedsniveau, der er tilpasset til, hvor i behandlingsprocessen den dømte befinder sig. Udslusningen af den unge kan ske under afsoningen og planlægges i nært samarbejde med socialtjänsten. De unge må ikke bo i egen lejlighed eller i forældrenes hjem, eftersom det kan medvirke til en forringelse af resultaterne fremkommet under sanktionen.¹¹⁸ Sverige har derudover indført ADAD, som er et fælles dokumentationssystem, som bruges på alle udrednings- og lukkede institutioner, hvor oplysninger om de enkelte unge dokumenteres (udredninger og handleplaner). Samtidig er systemet med til at sikre, at der er en løbende dialog med de unge, da man med faste intervaller følger op på indsatsen sammen med de enkelte unge, og resultaterne af opfølgningen dokumenteres i systemet til statistiske oplysninger.¹¹⁹ På baggrund af dette er der således to væsentlige forskelle på sluten ungdomsvård og ungdomssanktionen. Den ene er lovenes udgangspunkt, hvorefter sluten ungdomsvård primært tager udgangspunkt i kriminalitetens art – det er denne, der bestemmer sanktionens længde. I Sverige vægtes det at kunne forudsige, hvilken konsekvens kriminaliteten medfører, at konsekvensen er proportional med lovovertrædelsen. Ungdomssanktionen tager derimod primært udgangspunkt i behandlingsbehovet hos den unge, hvilket betyder at proportionaliteten tilsidesættes. En anden væsentlig forskel er, at man i Sverige har placeret beslutningskompetencen centralt i statens institutionsstyrelse. Argumentet herfor er, at den unge dømte har ret til at modtage den bedst egnede individuelle behandling, uanset hvilken institution den unge anbringes

---

¹¹⁵ SIS – rapport: Sluten ungdomsvård.

¹¹⁶ www.stat-inst.se - SFS 1998: 641.

¹¹⁷ Vestergaard, Unge kriminelle s. 158.

¹¹⁸ www.stat-inst.se – SFS 1998: 641.

¹¹⁹ Ekspertgruppen, 2005 s. 35 ff.

på. Sigtet er at oparbejde en praksis centralt og herefter decentralisere beslutningerne til institutionerne. Ved ungdomssanktionen er denne strukturering og centrale styring fraværende, hvilket medfører manglende overordnede principper for metoder og regler for de unge.¹²⁰

4.6. Sammenfatning

Der er fremkommet væsentlig og relevant kritik af ungdomssanktionen. De unge oplever mange miljøskift, der er mangel på pladser og handleplanerne er diffuse og abstrakte. Omfanget af behandlingsvirksomhed er ganske begrænset, længstetiderne for ophold i institutionerne overholdes ikke, og de unge oplyses ikke tilstrækkeligt om muligheden for domstolsprøvelse af tilbageførelse. Anke af dommene skaber problemer i forhold til fastsættelsen af sanktionens starttidspunkt, og de unge demotiveres, når de ved ny kriminalitet idømmes en ubetinget fængselsstraf, der skal afsones efter ungdomssanktionens afslutning. Finansieringen af faserne rejser spørgsmålet, om kommunerne er styret af "kassetænkning", og samarbejdet mellem sagsbehandlere og institutioner er ikke altid optimalt. Desuden hersker der tvivl, om ungdomssanktionen skal anses for straf eller tilbud. Der er kritik af længden af ungdomssanktionen, som anses for at være et udtryk for en uforholdsmæssig indgrebsintensitet. Rammerne omkring ungdomssanktionen er ufleksible i forhold til længstetider og institutionstyper, og der er et fravær af ensartethed, forudsigelighed og grundlæggende retssikkerhed på alle processens stadier. Ved lovændringen af lov om social service er der vedtaget tre elementer, der skal styrke ungdomssanktionen. Lovændringen er modtaget med blandede holdninger.

5. Retspolitiske overvejelser

Lars Emil Andersen er stor tilhænger af ungdomssanktionen, som han sammenligner med en ny Mercedes, der er køreklar. Efter hans mening er kritikken ikke rettet mod selve bilen, men typen af brændstof, chaufføren og den manglende vej. Ungdomssanktionen er en tom ramme, og indholdet skal udfyldes. Ifølge Lars Emil Andersen er det deri, problematikken ligger og her, der kræves ændringer. Inge Egebergs syn på ungdomssanktionen har ændret sig med tiden. Foranstaltningen har ifølge Inge Egeberg tabt sin luft og magi. Der findes fornuftige forløb for nogle unge, mens andre unge ikke er tjent med ungdomssanktionen.¹²¹ Jørn Vestergaard og Anette Storgaard er begge kritiske i forhold til ungdomssanktionen, både i forbindelse med indholdet og rammerne. Selvom de er uenige om ungdomssanktionen som foranstaltning, er de generelt enige om, at der er problematikker i forhold til selve indholdet af ungdomssanktionen. Dette er, som nævnt, søgt forbedret gennem lovændringen af lov om social service.¹²² Det er efter min vurdering positivt, at der overordnet sættes fokus på at styrke ungdomssanktionen. Det fremstår ganske klart, at der har været et gennemgående problem med afvik-

¹²⁰ Andersen, Det er jo ikke pølsefabrikker det her s. 246 ff.

¹²¹ Se bilag 2 og 3.

¹²² L 2007-06-06 nr. 545 og se afsnit 4.3.

lingen af foranstaltningen siden ungdomssanktionens ikrafttrædelse. Men spørgsmålet er, om lovændringen vil medføre den fornødne styrkelse af sanktionen?

Intentioner om et kvalitetsløft af handleplanerne er efter min opfattelse positivt. Men indtil videre har kommunerne angiveligt ikke i alle tilfælde levet op til lovkravet omkring handleplanerne. Lars Emil Andersen anfører, at ”*jeg kan godt være bekymret for, at kommunen heller ikke vil overholde de nye lovkrav til handleplanerne.*” På baggrund af kommunernes praksis førhen, kan denne bekymring med stor sandsynlighed vise sig at være reel. Det er i det udførende led, at tingene skal ske. Men lovændringen har en signalværdi til kommunerne. Det tydeliggøres, at handleplanerne er vigtige i forbindelse med ungdomssanktionen. Med lovændringen er det lovpligtigt at konkretisere overordnede mål med beskæftigelse og uddannelse i handleplanen. Efter min opfattelse er det vigtigt, at der er fokus på disse områder. Men ifølge Justitsministeriets forskningsenhed *er* stort set alle de unge allerede i gang med en uddannelse eller arbejde i fase 2.¹²³ Så det er tvivlsomt, om lovændringen vil have den *store* betydning for indsatsen på dette felt.

Efter min vurdering er det vigtigt at styrke ungdomssanktionen med hensyn til sammenhæng og kontinuitet. De unge, der idømmes en ungdomssanktion, har behov for stabilitet og foranstaltningen har svært ved at leve op til det krav. Men Børne- og Kulturchefforeningen anfører med rette, at koordinatorrollen *kan* indeholdes i de allerede eksisterende muligheder i lovgivningen,¹²⁴ og flere af de unge har allerede en kontaktperson i forvejen.¹²⁵ Efter min mening er der således ingen garanti for, at koordinatoren vil gøre forløbet af ungdomssanktionen anderledes og skabe sammenhæng og kontinuitet. Endvidere kan den multifunktionelle rolle, som anført af Børnerådet og Dansk Socialrådgiverforening m.fl., blive vanskelig at håndtere.¹²⁶

Efter min opfattelse er lovændringen ikke tilstrækkelig dybdegående, og det er tvivlsomt om det at knytte en person til foranstaltningen og en udbygning af handleplanerne vil have den fornødne styrkelse af ungdomssanktionen og de problematikker, der er blevet anført.¹²⁷ Og selv om det lykkedes de lovpligtige koordinatører at skabe et mere sammenhængende forløb for de unge, ændrer det ikke ved det faktum, at det er svært at få de unge til at samarbejde om en socialpædagogisk indsats, når det foregår ved tvang. Særligt når de unge ved at de i stedet for ungdomssanktion, for den samme forbrydelse i stedet for kan idømmes en ubetinget fængselsstraf, som kan være overstået på eksempelvis et par måneder.¹²⁸

Den nuværende lovændring ændrer, som angivet, ikke på sanktionens udformning.¹²⁹ Som et alternativt forslag til ungdomssanktionen, kan det efter min vurdering være en mulighed at skele til den svenske model, slutten

---

¹²³ Se afsnit 4.1.4.

¹²⁴ Se afsnit 4.4.

¹²⁵ SFI – Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning s. 56.

¹²⁶ Se afsnit 4.4.

¹²⁷ Se afsnit 4.

¹²⁸ Som et udtryk for de unges frustrationer over ungdomssanktionen forekommer det, at de unge begår ny grov kriminalitet så de kan forbyde sig ud af ungdomssanktionen og eventuelt erstatte den med en ubetinget frihedsstraf. Radioudsendelse DR1: Ungdomssanktion ikke væsentligt forbedret.

¹²⁹ Se afsnit 4.3.

ungdomsvård, i forhold til udformningen af rammen omkring sanktionen, da denne er i langt bedre overensstemmelse med det sædvanlige strafudmålingshensyn.¹³⁰ Ungdomssanktionens længde bør herefter ændres, så den stemmer overens med den ubetingede straf, som den unge lovovertræder ellers ville have fået, så der ikke længere er manglende proportionalitet mellem forbrydelse og straf.

Spørgsmålet om manglende proportionalitet er dog efter Lars Emil Andersens opfattelse forfejlet. Det tilgodeses ved den fleksibilitet, der er i ungdomssanktionen. Længden på de forskellige faser kan gøres kortere og længere alt efter den unges udvikling. Der er ifølge Lars Emil Andersen tale om et socialpædagogisk forløb der kræver tid, rum og arbejde. Så muligheden for fastholdelse er positiv. Længden på sanktionen gør ifølge Inge Egeberg, at der er mere at arbejde med. *”Man skal se på, hvem det er, man indstiller til ungdomssanktionen. Det er jo ikke kriminalitet over en nat det her. Det er unge, der har haft et langvarigt problematisk forhold til loven, ofte unge der har mange forhold, før de er fyldt 15 år.”*¹³¹

Fastholdelsen er en central del af ungdomssanktionen. Ekspertgruppen(1) anfører i deres rapport, at dette moment er væsentligt, både af hensyn til at beskytte det omgivende samfund mod ny kriminalitet på kort sigt og som et middel til at komme i en konstruktiv dialog med den unge og dermed bane vej for den nødvendige behandling, der også på længere sigt kan være egnet til at mindske risikoen for tilbagefald til ny kriminalitet.¹³² Men ud fra et synspunkt om indgrebsintensitet og proportionalitetsbetragtninger forekommer det efter min mening mindre rimeligt, at en ungdomssanktion typisk vil være af længere varighed end længden af den straf, som unge der falder udenfor sanktionens anvendelsesområde, idømmes. Når der så samtidig ikke ved ungdomssanktionen kan fratrækkes tiden i varetægtsfængsel, og der ikke er mulighed for prøveløsladelse, synes urimeligheden at stå særlig klart.

Ud fra den kritik som ungdomssanktionen løbende har fået, synes ungdomssanktionens langvarige anbringelser ikke på nuværende tidspunkt, ud fra min vurdering, at have en berettigelse set fra et behandlingssynspunkt. Der er i denne afhandling fremhævet væsentlige punkter, hvor sanktionen ikke fungerer optimalt, hvilket efter min mening formentlig stadig vil være tilfældet efter lovændringen, da lovændringen ikke er tilstrækkelig dybdegående og ikke væsentligt ændrer ved de mange førnævnte kritikpunkter. Der er langt fra det optimale forløb af ungdomssanktionen, som Lars Emil Andersen beskriver¹³³ til virkelighedens forløb. Og med en recidivprocent på 82, som må anses for at være meget høj, synes sanktionen ikke at have den forventede virkning i forhold til en formindskelse af ny kriminalitet.¹³⁴

Hvis ungdomssanktionen alene beror på at give straf, burde længden af anbringelsen efter min vurdering afkortes og nærme sig varigheden af den ubetingede fængselsdom ligesom slutten ungdomsvård. Det kan herefter

---

¹³⁰ Se afsnit 4.5.

¹³¹ Se bilag 3.

¹³² Ekspertgruppen, 2001 s. 118.

¹³³ Se bilag 2 og afsnit 4.1.1.

¹³⁴ Se afsnit 3.8.

overvejes, om længden af sanktionen på de 2 år skal bibeholdes, således at unge, der begår så alvorlig kriminalitet, at rammen på de 2 år overskrides, ikke kan idømmes en ungdomssanktion, eller om strafferammen skal gå helt op til 4 år som i den svenske model. Efter min vurdering vil det være mest hensigtsmæssigt at bibeholde rammen i straffelovens § 74 a på de 2 år, da de unge, der begår grovere kriminalitet, end det der er omfattet af kriminalitetskravet, måske ikke vil egnet til socialpædagogisk behandling. Dog kan man indføre en mindre ændring af strafkravet således, at den unge vil være omfattet, hvis denne har begået kriminalitet, der vil kunne give en ubetinget straf op til 2 år.

I forhold til selve indholdet og andre kriterier i forhold til afviklingen af ungdomssanktionen kan disse ligeledes med fordel ændres.

Af redegørelsen fra Justitsministeriets forskningsenhed fremgår det,¹³⁵ at omfanget af behandling og andre tiltag på anbringelsesstederne er ganske begrænset. Det er efter min overbevisning fundamentalt, at der sikres tilbud om misbrugsbehandling eller anden form for behandlingsvirksomhed, da misbrug og psykiske lidelser kan føre til, at den unge begår ny kriminalitet.¹³⁶

Ekspertgruppen(2) foreslår i deres anbefalinger til styrkelse af ungdomssanktionen,¹³⁷ at der laves en grundig udredning af den unge, men dette er ikke nævnt i lovændringen. Det vil efter min opfattelse være hensigtsmæssigt at indføre en pligtmæssig udredning af den unge i forbindelse med varetægtsfængslingen og indstillingen til ungdomssanktionen. Ungdomssanktionen kan herefter med fordel, som i Sverige, indledes med en udredningsperiode, hvor der planlægges en indsats for at modvirke, at den dømte begår ny kriminalitet og samtidig kan der laves en risiko- og behovsvurdering.¹³⁸ Man vil på denne måde bedre være i stand til at vurdere, hvad den unge har brug for, og hvilken institution der har de ressourcer, og dermed skabe større mulighed for at den unge vil profitere af ungdomssanktionen. Som det ser ud i øjeblikket anbringes den unge, hvor der er plads og ikke ud fra, hvor det er mest hensigtsmæssigt. Det er med til at skabe den manglende sammenhæng, da de unge flyttes rundt som en konsekvens af, at institutionerne ikke har de nødvendige forudsætninger for at have den unge anbragt.¹³⁹ En udredning kan således være med til at sikre den nødvendige og altafgørende kontinuitet i forløbet.

Faseinddelingen synes efter min opfattelse som overordnet grundmønster at blive for styrende for forløbet. Disse skal i højere grad tilpasses den unge. Man kan med fordel gøre op med rækkefølgen og tidsudmålingen. Det vil således være formålstjenstligt, hvis der i større omfang bliver taget stilling til om det nu også er hensigtsmæssigt, at den unge indleder ungdomssanktionens forløb i fase 1 som i U2007.1465Ø¹⁴⁰ og om fase 2 skal have den længde, som først antaget af ekspertgruppen(1).¹⁴¹ På nuværende tidspunkt er der en markant tendens til at de unge anbringes i den sikrede afde-

¹³⁵ Se afsnit 4.1.4.

¹³⁶ Sygeplejersken, Straf hjælper ikke kriminelle børn.

¹³⁷ Se afsnit 4.3.

¹³⁸ Se afsnit 4.5.

¹³⁹ Se bilag 2.

¹⁴⁰ Se afsnit 3.4.1.

¹⁴¹ Se afsnit 3.4.2.

ling i 2 måneder og i åben institution indtil 12 måneder uden den store hensynstagen til den unges behov. Meningen med de tre faser er ikke, at de skal virke som en spændetrøje, men være fleksible så ungdomssanktionen i højere grad end nu kan tilpasses den unges udvikling.

Efter de nugældende regler om ungdomssanktionen fradrages varetægtstiden, som nævnt, ikke i den samlede længstetid.¹⁴² Anette Storgaard anfører, at *"dette synes logisk så længe, man holder fast i, at de centrale pejlemærker for ungdomssanktionen er behandling og ikke straf. Og især hvis man ydermere går ud fra, at varetægt foregår i arrest. Hvis varetægten ikke tilbringes i arrest (som det netop tilstræbes med de unge), men i en institution af nøjagtig samme type, som den unge overføres til efter dom (måske endda den samme), er synspunktet mindre overbevisende og manglende afkortning vanskeligt at forsvare."*¹⁴³ På baggrund af dette, kan det overvejes, om der skal være mulighed for varetægtsfradrag som i Sverige. Dette vil efter min mening være at foretrække, da det ellers skaber ulighed mellem de unge domfældte, der bliver idømt ungdomssanktionen og dem, der får ubetinget fængselsstraf.

I forhold til længstetiden af faserne bliver disse, som anført ovenfor, i flere tilfælde overskredet.¹⁴⁴ Det er efter min mening kritisabelt, at kommunen ikke overholder længstetiderne, som foreskrevet i loven. Specielt hvis dette sker uden samtykke fra den unge. De unge er måske ikke bekendt med deres rettigheder, og de bør ud fra deres unge alder beskyttes yderligere, da de ikke altid selv er i stand til at varetage deres interesser. At den unge er institutionsanbragt i længere tid, end der er hjemlet mulighed for, er i grundlæggende strid med lovgivningen. Det kan undre, at der ikke sættes større fokus på de unges rettigheder. Specielt når der lægges vægt på den særlige belastning, som manglen på ensartethed, forudsigelighed og fravær af grundlæggende retssikkerhed må være, ikke mindst på grund af de unges alder. Samtidig er det tvivlsomt, om de unge bliver informeret om muligheden for domstolsprøvelse ved tilbageførsel.¹⁴⁵ Det kan have nogle retssikkerhedsmæssige konsekvenser for de unge, hvis de ikke bliver gjort opmærksom på deres rettigheder. Muligheden for domstolsprøvelse er jo netop til stede, da det er et stort indgreb i den unges frihed. Efter min mening bør det som minimum indskræpes overfor kommunen, at de ikke kan fravige længstetiderne i straffelovens § 74 a, og at kommunen har pligt til at informere de unge om muligheden for domstolsprøvelse.

Ved vurderingen af om der skal træffes afgørelse om tilbageførsel, er det usikkert, om alle kommuner anvender samme kriterier.¹⁴⁶ De unge bliver således tilbageført på forskelligt grundlag og uden overordnede retningslinjer. Der er tale om nogle væsentlige skønsbetonede indgreb i de unges frihed. Der bør efter min vurdering indføres nogle overordnede fælles retningslinjer for, hvornår tilbageførsel kan komme på tale, som vil sikre den nødvendige lighed og forudsigelighed i afgørelserne. I denne forbindelse vil det efter min opfattelse være hensigtsmæssig at skele til Sverige, hvor sta-

---

¹⁴² Se afsnit 3.4.

¹⁴³ Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen s. 326.

¹⁴⁴ Se afsnit 4.1.5.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Ibid.

tens institutionsstyrelse har det overordnede ansvar for planlægning og styring. Dette har åbenlyse fordele i forhold til at fastlægge nogle overordnede rammer for forløbet, sikre en bedre strukturering, og ensartethed i afviklingen af ungdomssanktionen.¹⁴⁷

Justitsministeriets forskningsenhed anfører med rette, at reaktionsmulighederne ved ny kriminalitet med fordel kan ændres, således at ungdomssanktionen, afhængig af kriminalitetens art, enten forlænges efter § 74 a, stk. 2 eller bortfalder og idømmelse af en ny (fælles)straf. Denne ændring vil efter min opfattelse medføre en styrkelse af ungdomssanktionen, da den nuværende mulighed for idømmelse af en ubetinget fængselsstraf efter ungdomssanktionen kan demotivere den unge og have betydning for forløbet af ungdomssanktionen og resultaterne heraf.

Lars Emil Andersen mener, at *”det, der skaber manglende sammenhæng, er, at der i mange tilfælde ikke er en sikret afdeling i forbindelse med en åben afdeling, som der er ved Grenen. Forvaltningen er ikke ens på de forskellige institutioner, og de unge oplever at blive kastet rundt blandt afdelinger, der ikke arbejder ud fra samme retningslinjer.”*¹⁴⁸ På baggrund af dette vil den optimale løsning formentlig være, at der som udgangspunkt skal være en åben afdeling i forbindelse med den sikrede afdeling. Det vil være med til at skabe den fornødne socialpædagogiske sammenhæng i ungdomssanktionen.

Det overvejes at anvende det svenske dokumentationssystem ADAD i Danmark.¹⁴⁹ Det er efter min vurdering positivt, at der skal indføres et dokumentationssystem. På denne måde skabes der mulighed for at dokumentere og følge op på den socialpædagogiske behandling, udvikle kvaliteten af behandlingen, samt måle effekten af denne.

Hvis der *ikke* foretages de fornødne ændringer af ungdomssanktionens indhold og rammer, bør det efter min opfattelse overvejes, om foranstaltningen fortsat skal være en del af de strafferetlige sanktionsmuligheder overfor unge lovovertrædere, eller om den helt skal ophæves? Efter den nugældende straffefuldbydelseslov § 78, stk. 2 skal de unge under 18 år anbringes på eksempelvis institution eller egnet hjem, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse udenfor fængsel eller arrest.¹⁵⁰ Set i forhold til afsoning efter straffefuldbydelsesloven, hvor varigheden af institutionsopholdet svarer til straffetiden, er ungdomssanktionen i dens nuværende udformning væsentligt mere indgribende. Samtidig kan varetægtstiden fratrækkes, og der er mulighed for prøveløsladelse, som typisk kan ske efter to tredjedels tid, og særligt for unge, ofte vil ske efter halv tid.¹⁵¹ Det primære mål efter min vurdering være at styrke ungdomssanktionen med de ovennævnte ændringer. Sekundært må ungdomssanktionen ophæves og som alternativ kan straffefuldbydelseslovens § 78, stk. 2 benyttes.

---

¹⁴⁷ Se afsnit 4.5.

¹⁴⁸ Se bilag 2.

¹⁴⁹ Se afsnit 4.3 og 4.5.

¹⁵⁰ Se afsnit 2.2.2.

¹⁵¹ Vestergaard, Den særlige ungdomssanktion s. 7.

6. Afslutning og konklusion

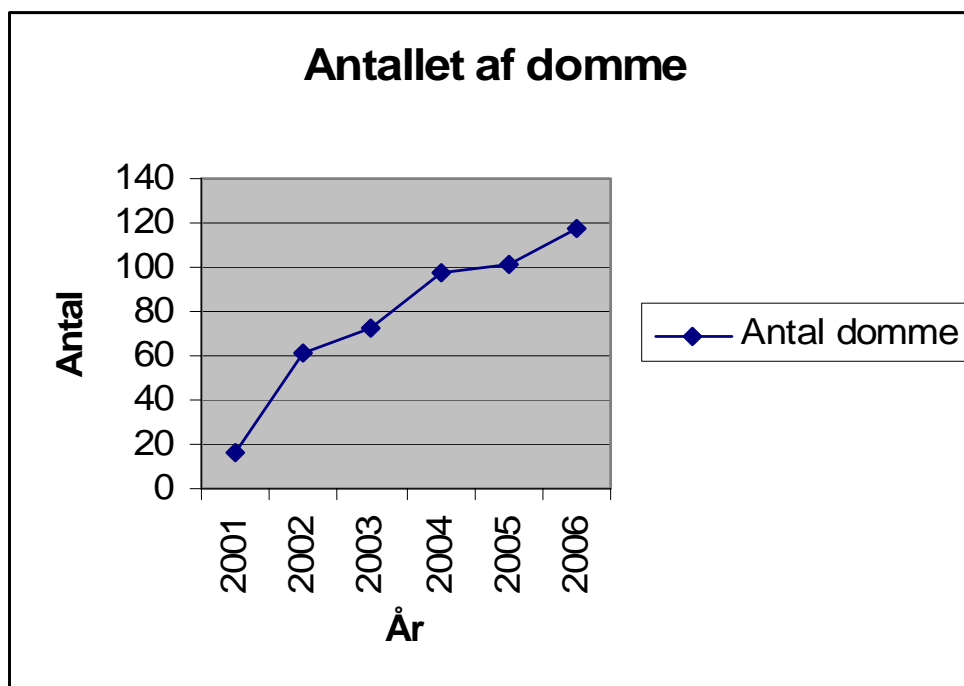
I denne afhandling er der redegjort for ungdomssanktionen. Ifølge ordlyden af straffelovens § 74 a, skal den unge ved en idømt ungdomssanktion undergive sig en *struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling* af 2 års varighed. Men de unge bliver *ikke* på nuværende tidspunkt undergivet et *struktureret* forløb ved ungdomssanktionen, da der er mange miljøskift, som vanskeliggør et sammenhængende forløb. Samtidig er den *socialpædagogiske behandling ikke* acceptabel, da omfanget af dette er meget begrænset. Ungdomssanktionen idømmes, hvis det må anses for *formålstjenstligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser*, men de unge begår ny kriminalitet under afsoningen af ungdomssanktionen. Recidivprocenten er særdeles høj. Der er herefter og på baggrund af den løbende kritik, ifølge min vurdering, ikke overensstemmelse mellem mål og midler, og ungdomssanktionen fungerer *ikke* efter hensigten.

Med lovændringen er det forsøgt at styrke ungdomssanktionen, men efter min overbevisning vil det ikke medføre den fornødne styrkelse. Set i lyset af alt den kritik foranstaltningen har fået, er der efter min vurdering grundlag for, at ungdomssanktionen tages op til fornyet overvejelse. Dette i form af ændringer såsom en *pligtmæssig udredning* af den unge og *mere behandlingsvirksomhed* i de tre faser. *Faseinddelingen bør i højere grad tilpasses den unges behov* og ikke blive styrende for forløbet. I forhold til udformningen af rammerne omkring sanktionen er der efter min mening meget, der taler for, at der skal være *proportionalitet mellem forbrydelse og straf*. Der bør være *mulighed for at fratække varetægtsfængsel* i den samlede længstetid af ungdomssanktionen, de unge bør *oplyses om muligheden for domstolsprøvelse* ved tilbageførsel, og der bør fastlægges nogle *overordnede retningslinjer* for, hvornår tilbageførsel kan komme på tale. Man kan med fordel vælge at indføre en *central ledelse*, der kan sikre en ensartethed i praksis i forhold til tilbageførsel, placeringer, udgang m.m. Det bør indskræpes overfor kommunen, at *længstetiderne fastsat i § 74 a ikke må overskrides* og *reaktionsmulighederne ved ny kriminalitet bør ændres*, så de unge ikke efter en idømt ungdomssanktion skal afsone en ubetinget fængselsdom. En reform af ungdomssanktionen imødeses således.

Bilag 1

Justitsministeriets forskningsenhed har løbende hvert år siden ungdomssanktionens ikrafttræden udgivet en redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere. I det følgende er der ud fra de oplysninger der er angivet, forsøgt at give et overblik over antallet af unge idømt en ungdomssanktion, kriminalitetens art, alder, køn, herkomst og tidligere kriminalitet og recidivprocent fra 2001- 2006.¹⁵²

Tabel 1. Antallet af idømte ungdomssanktioner.

¹⁵² Justitsministeriets forskningsenhed: Redegørelser om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere. Oplysningerne er fra de forskellige redegørelser som tilsammen strækker sig over perioden 1. juli 2001 - 31. december 2006.

Fra 1. juli 2001 til 31. dec. 2002 (udgivet marts 2003)

Fra 1. jan. 2003 til 31. dec. 2003 (udgivet september 2004)

Fra 1. jan. 2004 til 31. dec. 2004 (udgivet august 2005)

Fra 1. jan 2005 til 31. dec. 2005 (udgivet august 2006)

Fra 1. jan. 2006 til 31. dec. 2006 (udgivet juni 2007)

Tabel 2. Domme fordelt efter kriminalitetens art.

	2001-2002	2003	2004	2005	2006
Voldtægt	1	3	0	1	3
Andre seksualforbrydelser	0	0	2	3	2
Vold mod tjenestemand	2	2	2	2	3
Simpel vold (§244)	9	6	14	7	0
Alvorligere vold (§245)	14	8	18	10	9
Trusler og andre voldsforbrydelser	2	4	7	7	6
Tyveri	4	1	1	2	0
Røveri	42	44	52	61	79
Brandstiftelse	1	1	1	6	4
Andre ejendomsforbrydelser	1	2	1	1	0
Andre straffelovsovertrædelser	1	0	0	1	0
Narkotikaforbrydelser	0	1	0	0	2
I alt	77¹⁵³	72	98	101	118

Tabel 3. Domme fordelt efter den dømtes alder på gerningstidspunktet.

	2001-2002	2003	2004	2005	2006
15 år	28	34	42	46	57
16 år	32	29	41	41	48
17 år	17	9	15	13	13
I alt	77	72	98	101	118

Tabel 4. Domme fordelt efter den dømtes køn.

	2001-2002	2003	2004	2005	2006
Kvinde	9	4	2	8	14
Mand	68	68	96	93	104
I alt	77	72	98	101	118

¹⁵³ De 16 domme er idømt i 2001 og de 61 domme er idømt i 2002. Se eventuelt tabel om antal af domme ovenover.

Tabel 5. Domme fordelt efter den dømtes herkomst og indvandrerstatus.

	2001-2002	2003	2004	2005	2006
Dansk oprindelse	35	35	46	48	66
Indvandrer	31	26	34	34	28
Efterkommer	11	11	18	19	24
I alt	77	72	98	101	118

Tabel 6. Tidligere kriminalitet.

	2001-2002	2003	2004	2005	2006
Ingen tidligere afgørelser	36	33	42	50	46
1 tidligere afgørelse	17	17	22	24	33
2-3 tidligere afgørelser	16	16	30	22	31
4-5 tidligere afgørelser	2	3	3	4	7
Mere end 5 tidligere afgørelser	6	3	1	1	1
I alt	77	72	98	101	118

Bilag 2

Lars Emil Andersen er psykolog og forstander på Grenen, der er en institution for kriminelle eller kriminalitetstruede unge mellem 12 og 18 år. Kerneydelsen er døgnanbringelse af unge i sikrede og særligt sikrede afdelinger. Desuden varetager Grenen anbringelse i åbne afdelinger. Grenen er organiseret i forskellige afdelinger, der er beliggende i Grenaa, Dalstrup, Glesborg og Randers.

Grenen-Grenaa er godkendt som sikret afdeling og har fem pladser. Afdelingen modtager fortrinsvis unge, der er anbragt i varetægtssurrogat og idømt en ungdomssanktion.

Grenen-Dalstrup, afdeling Nord, er godkendt som en særligt sikret afdeling med plads til fem unge, som udviser særligt voldelig adfærd. Afdeling Syd, er godkendt som en særligt sikret afdeling med plads til fem unge, som udviser særligt psykisk afvigende adfærd.

Grenen-Glesborg er en åben afdeling med 13 pladser fordelt på to boenheder og en udslusningsenhed. Afdelingen modtager overvejende unge, som er idømt en ungdomssanktion. De unge kan modtages med henblik på gennemførelse af fase 2 og fase 3 i sanktionsforløbet. Grenen-Randers er ligesom Grenen-Glesborg en åben afdeling med fem pladser. Afdelingen modtager unge, hvor der er planlagt eller påbegyndt et eksternt uddannelses- eller erhvervstræningsforløb.¹⁵⁴

Sammendrag af interview med forstander på Grenen, Lars Emil Andersen (LA):

LA er stor tilhænger af Ungdomssanktionen, som han sammenligner med en ny Mercedes, der er køreklar. Efter hans mening er kritikken ikke

¹⁵⁴ www.regionmidtjylland.dk/Psykiatri+og+Social/Sociale+tilbud/Børn+og+unge/Socialpsykiatri/Grenen

rettet mod selve bilen, men typen af brændstof, chaufføren og den manglende vej. Ungdomssanktionen er en tom ramme, og indholdet skal udfyldes. Det er deri problematikken ligger. LA ser overordnet positivt på lovændringen af lov om social service i forhold til handleplanerne og koordinatoren. Han udtrykker dog bekymring i forhold til, om kommunen vil overholde de nye lovkrav til handleplanerne, og indtil videre er der kun én ung på institutionen, der har fået tilbudt en koordinator. LA mener, at der er mangel på pladser, men at det er en følge af, at de unge i dag sidder længere tid på de sikrede afdelinger.

I forhold til den manglende sammenhæng mellem faserne mener LA, at årsagen til dette er, at der i mange tilfælde ikke er en sikret afdeling i forbindelse med en åben afdeling, som der er ved Grenen. Forvaltningen er ikke ens på de forskellige institutioner, og de unge oplever at blive kastet rundt blandt afdelinger, der ikke arbejder ud fra samme retningslinjer. De mange uplanlagte skift mellem institutionerne er efter LA's vurdering et offentligt omsorgssvigt. Et optimalt forløb er, hvor der er organisatorisk sammenhæng lige fra varetægtssurrogat, sikret institution, åben institution og udslusning. Det skal opleves som et samlet forløb i en og samme institution med samme behandlingskultur. LA giver udtryk for, at de unge ikke oplyses tilstrækkeligt om muligheden for domstolsprøvelse. Spørgsmålet om manglende proportionalitet er efter LA's opfattelse forfejlet. Det tilgodeses ved den fleksibilitet, der er i ungdomssanktionen. Længden på de forskellige faser kan gøres kortere og længere alt efter den unges udvikling. Der er tale om et socialpædagogisk forløb, der kræver tid, rum og arbejde. Så muligheden for fastholdelse er positiv.

Interview med forstander Lars Emil Andersen, 26. september 2007.

1. Hvad synes du om ungdomssanktionen?

Jeg er stor tilhænger af Ungdomssanktionen. Hvis man sammenligner ungdomssanktionen med en ny Mercedes, der er køreklar, så er min kritik ikke rettet mod selve bilen, men typen af brændstof, chaufføren og den manglende vej. Ungdomssanktionen er således en tom ramme og indholdet skal udfyldes. Det er deri, problematikken ligger.

2. Hvad mener du om lovændringen af serviceloven?

Det er overordnet rigtigt positivt. I forhold til handleplaner er det afgørende for forløbet af ungdomssanktionen at de målrettes. Det er i tråd med de erfaringer, man har gjort sig, og det giver den unge gode muligheder for at udvikle sig.

Men kommunen har hidtidig ikke levet op til kravet om at udarbejde handleplaner. Som et eksempel på dette kan jeg fremhæve, at Kommunen skal udarbejde en foreløbig handleplan senest 7 dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om den begåede kriminalitet. I de seks år jeg har arbejdet med ungdomssanktionen, har jeg endnu aldrig set sådan én. Der kommer heller ikke handleplaner med ved indstillingen til

ungdomssanktionen, og de bliver ikke revurderet senere hen alt efter den unges udvikling. Jeg kan godt være bekymret for, at kommunen heller ikke vil overholde de nye lovkrav til handleplanerne.

I forhold til at få tilknyttet en koordinator er svagheden i dag specielt fra fase 2 til 3, hvor der er frit fald. Der kan koordinatoren så komme ind, da denne skal følge den unge i alle tre faser. Koordinatoren får en multifunktionel rolle – men jeg mener ikke at det skaber mere sammenhæng på grund af de netværksmøder, der skal afholdes. Det er simpelthen ikke tilstrækkeligt for, at den unge føler sammenhæng, og jeg venter spændt på at kommunerne kommer på dupperne - her knap to måneder efter at lovændringen er trådt i kraft, er der kun én af de unge på institutionen, der har fået tilbudt en koordinator.

3. Mener du, at der fortsat vil være problemer med afviklingen af ungdomssanktionen?

I forhold til mangel på pladser?

Der er mangel på pladser, men det er en sandhed med modifikationer. Grunden er, at de unge i dag sidder længere på de sikrede afdelinger.

Hvad med den manglende sammenhæng mellem faserne?

Det, der skaber manglende sammenhæng, er, at der i mange tilfælde ikke er en sikret afdeling i forbindelse med en åben afdeling, som der er ved Grenen. Forvaltningen er ikke ens på de forskellige institutioner, og de unge oplever at blive kastet rundt blandt afdelinger, der ikke arbejder ud fra samme retningslinier. De unge bliver i dag anbragt, hvor der tilfældigvis er en plads og ikke nødvendigvis, hvor det er mest hensigtsmæssigt.

Hvad med de uplanlagte skift mellem institutioner?

Jeg mener ikke, at det er en kritik af selve Ungdomssanktionen. Men det, vi er vidner til er offentligt omsorgssvigt. Det kunne afhjælpes, hvis der altid var en sikret afdeling og åben afdeling det samme sted, så de unge oplever en ensartet og sammenhængende pædagogisk indsats. Et optimalt forløb er, hvor der er organisatorisk sammenhæng lige fra varetægtsurrogat, sikret institution, åben institution og udslusning. Det skal opleves som et samlet forløb i en og samme institution med samme behandlingskultur.

Får den unge oplysning om muligheden for domstolsprøvelse ved tilbageførsel?

Ikke tilstrækkeligt.

Hvordan er samarbejdet mellem institutionerne og kommunen?

I det store hele meget godt. Det, kommunen ikke overholder, er udarbejdelsen af handleplaner.

Er der nok indhold i fase 1 og 2 i form af undervisning, beskæftigelse, behandling?

De lovmæssige ændringer fordrer mere beskæftigelse. Der er kriterier, som nu skal være opfyldt.

Oplever du manglende motivation til at samarbejde, når den unge får flere domme på grund af ny kriminalitet?

Jeg kan ikke umiddelbart sige noget generelt om det. Målet er at bygge op i stedet for straf.

Hvad med længden af ungdomssanktionen, synes du, at der er et problem i forhold til proportionalitet?

Det med manglende proportionalitet er efter min opfattelse forfejlet. Det tilgodeses ved den fleksibilitet, der er i ungdomssanktionen. Længden på de forskellige faser kan jo gøres kortere og længere alt efter den unges udvikling. Der er tale om et socialpædagogisk forløb, der kræver tid, rum og arbejde. Så muligheden for fastholdelse er positiv.

4. Opfatter du ungdomssanktionen som straf eller tilbud?

Hverken straf eller tilbud, men en mulighed for de unge for at få øget livskvalitet og samtidig betone det socialpædagogiske.

Set fra de unges side deler de sig i tre - dem der er i opposition, dem der både er positive og anfægter visse områder, og dem der udelukkende er positive.

Bilag 3

Ungecenter Eghøj er en åben døgninstitution for unge i alderen 14-18 der ligger i Egå i Århus kommune¹⁵⁵. Ungecenter Eghøj består af 6 afdelinger: NySkovvang, Turbo, Projekterne, Fløjen, Familieboligen og Skolen. De modtager blandt andet unge, der skal afvikle fase 2 og 3 af ungdomssanktionen. Inge Egeberg er socialrådgiver, og er tilknyttet to afdelinger – NySkovvang og Projekterne. NySkovvang modtager primært unge, der er idømt ungdomssanktioner. Nyskovvang er en selvstændig afdeling under Ungecenter Eghøj beliggende på et nedlagt landbrug ved Gylling i Odder kommune, og er normeret til 5 unge. Projekterne modtager primært unge med organiske vanskeligheder. Inge Egeberg har været socialrådgiver i 18 år, og har arbejdet indenfor børn- og ungeområdet i de sidste 8-9 år.

Sammendrag af interview med socialrådgiver på Ungecenter Eghøj
Inge Egeberg (IE)

I forhold til IE's syn på ungdomssanktionen har dette ændret sig med tiden. I begyndelsen var der ifølge IE plads til individualitet. Ungdomssanktionen har tabt sin luft og magi. Der findes ifølge IE fornuftige forløb, men andre unge er ikke tjent med ungdomssanktionen. I forhold til tilbageførsler af de unge er der i dag pres på de sikrede afdelinger, og de unge finder lynhurtigt ud af, at der ikke altid er mulighed for tilbageførsel. Så de unge bli-

¹⁵⁵ http://www.aarhuskommune.dk/portal/organisation/sociale_forhold_og_beskaeftigelse/socialforvaltningen/sociale_institutioner/ungecenter_eghoej

ver tilbageført vilkårligt - alt efter om der er plads. Det er retssikkerhedsmæssigt problematisk. Lovændringen var der ifølge IE ingen der var forberedt på. Det kom ind ad bagdøren og virker ikke særlig gennemtænkt. IE stiller spørgsmålstejn ved, hvem de personer skal være. Hvem har den uddannelse og baggrund til at varetage den rolle? Det er ifølge IE et unødvendigt led, og der er endnu ingen af de unge på afdelingen, der har fået tilbudt en koordinator. IE mener, at der overordnet skal være fokus på beskæftigelse og uddannelse og laves en handleplan med målsætninger. Men for de unge, der er idømt en ungdomssanktion, er der meget lang vej til arbejdsmarkedet. I forhold til mangel på pladser opleves det ifølge IE relativt ofte, at den unge efter en idømt ungdomssanktion, hvis denne ikke har siddet i varetægtssurrogat, må gå derhjemme og vente, fordi der ikke er plads.

Længden på sanktionen gør, at der er mere at arbejde med, hvilket er positivt. I forhold til proportionalitet skal man se på, hvem det er man indstiller til ungdomssanktionen. Det er ikke kriminalitet over en nat. IE mener, at sammenblandingen mellem straf og behandling er problematisk. Det kræver et grundigt forarbejde og faglighed for at det skal fungere.

Interview med socialrådgiver Inge Egeberg, 8. oktober 2007.

1. Hvad er dit syn på ungdomssanktionen?

Det har ændret sig med tiden. I begyndelsen var der plads til individualitet. Det var på en måde grundigere på et tidspunkt, og så vil flere unge jo profitere af det tilbud. Det har ligesom tabt sin luft og magi. Der findes fornuftige forløb, men andre unge er ikke tjent med ungdomssanktionen og skulle hellere idømmes fx. en behandlingsdom.

Førhen var det sådan, at når de unge havde overtrådt regler, såsom at rømme eller begået ny mindre kriminalitet, så blev de indkaldt til en samtale og fik en advarsel. Og hvis de ikke overholdt reglerne derefter, blev de tilbageført. I dag er der pres på de sikrede afdelinger, og de unge finder lynhurtigt ud af, at der ikke altid er mulighed for tilbageførsel. Så der er nogle unge, der ikke bliver tilbageført og andre der gør, selvom deres overtrædelse ikke er så stor som den andens. Så det bliver vilkårligt alt efter, om der er plads. Det er retssikkerhedsmæssigt problematisk.

2. Hvad mener du om lovændringen af serviceloven?

Der var ingen, der var forberedt på det. Det kom ligesom ind ad bagdøren. Det synes ikke særlig gennemtænkt, og hvem skal de personer være? Hvem har den uddannelse og baggrund? Det sker bare ikke over én nat. Og desuden er der ikke plads til mere mødeaktivitet. Det er et unødvendigt led. Der er endnu ingen af de unge på afdelingen, der har fået tilbudt en koordinator. Selvfølgelig skal der være fokus på beskæftigelse og uddannelse og laves en handleplan med målsætninger. Men for de unge, der er idømt en ungdomssanktion, er der meget lang vej til arbejdsmarkedet. Man skal lige huske, hvad det er for nogle unge, der er tale om her.

3. Mener du, at der fortsat vil være problemer med afviklingen af ungdomssanktionen?

I forhold til mangel på pladser?

Ja! Det opleves relativt ofte, at den unge er blevet idømt en ungdomssanktion og hvis vedkommende så ikke allerede er varetægtsfængslet i surrogat, ja, så er der ingen plads at få, og den unge går så derhjemme og venter.

Hvad med den manglende sammenhæng mellem faserne?

Det kan helt sikkert blive bedre. På Ungecenter Eghøj besøger vi ofte den unge i fase 1, og den unge får også nogle gange mulighed for at besøge den åbne afdeling, mens de stadig er på den sikrede afdeling, fx. til juleaften. Og der lægges planer om fase 3 og efterværn.

I Århus kommune bliver der tænkt i lange træk. Men det er nok vanskeligere for mindre kommuner, der ikke har samme økonomi.

Jeg synes, at det er en rigtig god ide med en åben afdeling i tilknytning til en lukket. Den unge kender dermed stedet og personalet i forvejen. Vil faktisk gå så langt at sige, at det er en svaghed, når der ikke er det.

Får den unge oplysning om muligheden for domstolsprøvelse ved tilbageførsel?

Der er udtrykt generel bekymring omkring dette. Men de unge får oplysning om domstolsprøvelse, men jeg kender dog ikke til et eneste tilfælde, hvor denne mulighed er udnyttet. Men det får jo heller ikke opsættende virkning.

Hvad med længden af ungdomssanktionen, synes du, at der er et problem i forhold til proportionalitet?

Man skal se på, hvem det er man indstiller til ungdomssanktionen. Det er jo ikke kriminalitet over en nat det her. Det er unge, der har haft et langvarigt problematisk forhold til loven, ofte unge der har mange forhold, før de er fyldt 15 år. Jeg oplever, at politiet og de sociale myndigheder går og venter på, at den unge bliver over den kriminelle lavalder, så de kan få sanktionen, hvis de begår kriminalitet. Længden på sanktionen gør, at der er mere at arbejde med, hvilket er positivt. Man kan sige: "nu stopper det".

Hvad med økonomi, oplever du "kassetænkning"?

Århus kommune har en anbringelsespolitik der består af 3 elementer: Anbringelsesforbyggende, anbringelseserstattende og anbringelsesforkortende. Ungdomssanktionen skal være fleksibel, men Århus kommune vil gerne forkorte fase 2, fordi den er dyr. Så de unge sidder ofte ud til længstetiden i fase 1 på den baggrund.

Er det efter din mening problematisk med sammenblanding af straf og behandling?

Ja! Det kræver et grundigt forarbejde og faglighed for at det skal fungere. Jeg foreslår, at man skal forkorte den tid, straffen figurerer på straffeattesten som ved en ungdomskontrakt. Det vil ligesom give de unge en gulerod.

Litteraturliste 1 – anvendt litteratur

Det i parentes angivne er den i specialet anvendte forkortelse.

Bøger:

Andersen, Mette Arnsfelt, Stine Christensen, Linda Kjær Minke, Rie Vesterbæk Mørck: *Det er jo ikke pølsefabrikker det her*, Specialeserien nr. 45, 2004. (Andersen, Det er jo ikke pølsefabrikker det her.)

Balvig, Flemming og Britta Kyvsgaard: *Kriminalitet og ungdom*, 1. udgave, 2 oplag 1987. (Balvig, Kriminalitet og ungdom.)

Greve, Vagn: *Straffene*, 2.udgave, 1.oplag 2002. (Greve, Straffene.)

Koch, Henning: *Politik og jura – festskrift til Ole Espersen*, 1 udgave, 1.oplag 2004

Herunder: Jørn Vestergaard, *unge kriminelle i strafferetten og socialretten*. (Vestergaard, Unge kriminelle.)

Thomsen, Signe Andrén, Laila Dreyer Espersen, Mette Lise Sørensen & Lene Kofoed Rasmussen: *Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning – Ti unge og ni institutioner*, KBH 2005, Socialforskningsinstituttet. (SFI - Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning.)

Jurist uden omsvøb - Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen, Christian Ejlers' Forlag 2007. Herunder. *Ungdomssanktionen – en straf i forklædning* af lektor, lic.jur. Anette Storgaard. (Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen.)

Love, lovforslag og bekendtgørelser:

LBKG nr. 1260 af 23/10/2007 – *Straffeloven*. (LBKG nr. 1260 af 23/10/2007)

LBKG nr. 207 af 18-03-2005 – *Straffefuldbyrdelsesloven*. (LBKG nr. 207 af 18-03-2005.)

LBKG nr.1261 af 23/10/2007 – *Retsplejeloven*. (LBKG nr. 1261 af 23/10/2007.)

LBKG nr. 1117 af 26/09/2007 *Lov om social service*. (LBK nr.1117 af 26/09/2007.)

Lov nr. 469 af 7.juni 2001 - *Lov om ændring af straffeloven og lov om social service*. (Lov nr. 469 af 7. juni 2001.)

L 2007- 06- 06 nr.545 *Ændring af lov om social service*. Styrkelse af ungdomssanktionen og undersøgelse af person og opholdsrum på sikrede institutioner. (L 2007- 06- 06 nr.545.)

L181: Forslag til lov om ændring af lov om social service. (L181 – Forslag til lov om social service.)

L210: Forslag til lov om ændring af straffeloven og lov om social service.

Lov nr. 1442 af 22. december 2004 – Lov om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Anbringelsesreform. (Lov nr. 1442 af 22. december 2004.)

Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven. Bekæmpelse af vold. Lov nr. 366 af 18. maj 1994. (Lov nr. 366 af 18. maj 1994.)

Forslag til lov om ændring af straffeloven, våbenloven og restaurations- og hotelvirksomheden m.v. Lov nr. 350 af 23. maj 1997. (Lov nr. 350 af 23. maj 1997.)

Forarbejder til Lov nr. 469 af 7. juni 2001 – FT 2000/01 A, 6495.

Domme:

U2002.1303V

U2002.1379Ø

U2002.1679Ø

U2002.2566Ø

U2003.2655Ø

U2004.1438Ø

TfK 2005 s. 460 V

OE2006.S-3624-05

U2007.1412V

U2007.1465Ø

Artikler, rapporter m.m:

Andersen, Mette Arnsfelt, Stine Christensen, Linda Kjær Minke & Rie Vesterbæk Mørck.: *Løbsk ungdom – Løbsk behandling*, tidsskriftet Social Kritik nr. 92. (Andersen, Løbsk ungdom – løbsk behandling.)

Dagbladet Arbejderen: *Sanktionen der ikke virker*, 3. februar 2007. (Dagbladet Arbejderen, Sanktionen der ikke virker.)

Rapport fra ekspertgruppen om ungdomssanktionen, Socialministeriet november 2005. (Ekspertgruppen, 2005.)

Information: *Ungdomsstraf skaber kriminelle*, 4. april 2003. (Information: Ungdomsstraf skaber kriminelle, 2003.)

Information: *Ungdomssanktionen får dumpekarakter*. 24. juni 2005. (Information: Ungdomssanktionen får dumpekarakter, 2005.)

Thomsen, Signe Andrén, Mette Lise Sørensen & Lene Kofoed Rasmussen: *Ungdomssanktionen på vej – forarbejdet og fase*, Socialforskningsinstituttet, Arbejdspapir 11:2003. (SFI - Ungdomssanktionen på vej.)

Rigsadvokaten: Meddelelse nr. 4/2007 www.rigsadvokaten.dk (Rigsadvokaten, Meddelelse nr.4/2007.)

Sygeplejersken: *Straf hjælper ikke kriminelle børn*. Blad nr. 16/2007 (Sygeplejersken, Straf hjælper ikke kriminelle børn.)

Vestergaard, Jørn: *Den særlige ungdomssanktion*, ART2003000301-TFK. (Vestergaard, Den særlige ungdomssanktion.)

Öman, Sören & Margareta Wihlborg: *Sluten ungdomsvård 1999*, januar 2000. (SIS – rapport: Sluten ungdomsvård.)

Justitsministeriets redegørelser, høringsvar mv.: www.jm.dk

Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2006, Justitsministeriet forskningsenheden juni 2007.

Redegørelse om ungdomssanktionens forløb, Justitsministeriets forskningsenhed november 2006 (Redegørelse om ungdomssanktionens forløb, JM 2006.)

Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2005, Justitsministeriet forskningsenheden august 2006.

Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2004 til 31. december 2004, Justitsministeriet forskningsenheden august 2005.

Forløbet af ungdomssanktionens første år – delredogørelse, Justitsministeriet forskningsenhed oktober 2004. (Delredogørelse om forløbet af ungdomssanktionens første år, JM 2004.)

Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2003 til 31. december 2003, Justitsministeriet forskningsenheden september 2004.

Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2001 til 31. december 2002, Justitsministeriet forskningsenheden marts 2003.

Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet (2001): *Rapport om ungdomskriminalitet*. KBH: Rigspolitiets trykkeri. (Ekspertgruppen, 2001.)

Børnerådet: *Høring over udkast til forslag til lov om ændring af lov om social service*, 26. januar 2007 (Børnerådet, 2007.)

Børne- og kulturchefforeningen: *Høringssvar om udkast til forslag til lov om ændring af lov om social service*, 26. januar 2007. (Høringssvar – BFK)

Justitsministeriet – Notat fra lovafdelingen: Afsendt 6. december 2006 til Folketinget.

Socialpædagogernes Landsforbund, HK/Kommunal og Dansk Socialrådgiverforening. *Socialministeriets udkast til lov om ændring af lov om social service*, 26. januar 2007. (Dansk socialrådgiverforening, 2007.)

Internetadresser, andet:

www.regionmidtjylland.dk/Psykiatri+og+Social/Sociale+tilbud/Børn+og+unge/Socialpsykiatri/Grenen

http://www.aarhuskommune.dk/portal/organisation/sociale_forhold_og_beskaeftigelse/socialforvaltningen/sociale_institutioner/ungecenter_eghoej

www.stat-inst.se – SFS 1998:641.

<http://ungdomssanktionen.servicestyrelsen.dk/wm143506> - Håndbog om ungdomssanktionen.

DR1: Radioprogram: Hjørnet: Ungdomssanktionen ikke væsentligt forbedret. <http://www.dr.dk/P1/orientering/indslag/2007/02/08/194258.htm> (Radioudsendelse DR1: Ungdomssanktion ikke væsentligt forbedret.)

Litteraturliste 2 – litteratur der har inspireret

Bøger:

Balvig, Flemming: *Den ungdom! – om den stadig mere omsiggribende lovlidighed blandt unge i Danmark*, juni 2006 – Det kriminalpræventive råd.

Bonke, Jens og Lene Kofoed: *Længerevarende behandling af børn og unge i sikrede pladser – en evaluering*, Socialforskningsinstituttet 01:8 2001 KBH.

Dam, Hans Jørgen: *Utilpassede perspektiver – Unges moral, kriminalitet og oplevelser af sanktioner*, 1 udgave, 1 oplag 2002.

Hennum, Ragnhild: *Straffutmåling i Norden – et forprojekt*, TemaNord 2003:546.

Kyvsgaard, Britta: *Hvad virker – hvad virker ikke?*, 1. udgave, 1. oplag 2006.

Lauritzen, Kristina og Tine Ros: *Rodløs – Samtaler med unge kriminelle*, Forlaget Documentas 2004.

Nissen, Maria Appel: *Arbejdsrapporter til Det Sociale Indikatorprojekt 2005*, Institut for Sociale Forhold og Organisation, Aalborg Universitet.

Nordisk arbejdsgruppe om ungdomskriminalitet: *Ungdomskriminalitet i Norden*, Nord 2000:30.

Sode-Madsen, Hans: *Farlig ungdom – Samfundet, ungdommen og ungdomskommissionen 1945 – 1970*, Aarhus Universitetsforlag 2003.

Zeuner, lilli og Jeppe Højland: *Unge i det kriminelle felt – et studium af forskningslitteratur*, KBH 2003 Socialforskningsinstituttet 03:09.

Artikler, rapporter, andet:

Audit af ungdomssanktionen – et samarbejdsprojekt mellem Århus kommune og Århus Amt, Kvalitetsafdelingen juni 2006.

Politikken: *Overtal af indvandrere i ungdomssanktion*, 9. maj 2006.

Vestergaard, Jørn: *Høring om ungdomskriminalitet*, Folketingets Retsudvalg, Christiansborg d.26. januar 2007.

DR1: Tv-program: *Børn bag tremmer*, sendt d. 8/11-07.

DR1: Radioprogram om ungdomssanktionen:

<http://www.dr.dk/P1/Dokumentarzone/20070704091316.htm>

Justitsministeriets redegørelse:

Udviklingen i omfang og art af ungdomskriminalitet 1995-2005, Justitsministeriets forskningsenhed januar 2007.